

Miskolci Egyetem
Állam és Jogtudományi Kar
Alkotmányjogi Tanszék

Az ügyészség alkotmányos helyzete és feladatai

Miskolc
2013

Konzulens:
Dr. Panyi Béla

Készítette:
Molnár Petra

University of Miskolc
State- and Jurisprudential Faculty
Constitutional Law Department

**The status and the tasks of the public
prosecutor's department in the
constitution**

Miskolc

2013

Supervisor:

Dr. Béla Panyi

Author:

Petra Molnár

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés	5
II.	Az ügyészség történetének vázlata	7
	1. Magyar ügyészség története.....	10
	2. A magyar ügyészség a rendszerváltás után.....	13
III.	Az ügyészségről általános alkotmányjogi megközelítésben	15
	1. Az ügyészség utasíthatósága.....	18
	2. A legfőbb ügyész feladat- és hatásköre	19
	3. Az ügyészségi adatkezelés	21
IV.	A magyar ügyészség feladatai, tevékenységi körei és ügyészségi szakágak	22
	1. Ügyészi szakágak elhatárolása.....	22
	2. Büntetőeljáráshoz kapcsolódó feladatok:	22
	2.1 Az ügyész részvétele a nyomozásban	22
	2.2. A büntetőbíróságok előtti ügyészi tevékenység.....	29
	2.3. A büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyelete ..	31
	2.4. A nemzetközi bűnügyi együttműködés	36
	3. Az ügyészség közérdekvédelmi szakági feladatai.....	37
	3.1. A közérdekvédelmi szakági feladatok közös szabályai	37
	3.2. Az ügyész részvétele a peres és nemperes eljárásokban.....	38
	4. A közérdekvédelmi tevékenység kiemelt területei:.....	39
	4.1. Az egyes hatósági eljárásokhoz és intézkedésekhez kapcsolódó ügyészi feladatok ellátása	40
	4.2. Szabálysértési ügyek	40
	4.3. Egyes jogi személyekkel és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel kapcsolatos ügyészi feladatok ellátása	41
	5. Gyermek és ifjúságvédelmi ügyészi szakági feladatok.....	42
V.	Kazincbarcikai járási ügyészség illetékességi területének 2012. évi bűnügyi helyzetének bemutatása	43
VI.	Mellékletek	46

1. számú melléklet.....	46
2.számú melléklet.....	47
3.számú melléklet.....	48
4. számú melléklet.....	49
5. számú melléklet.....	50
VII. Irodalomjegyzék	52
VIII. Jogszabályjegyzék	53

I. Bevezetés

*Ahol társadalom van, ott törvény kell,
és ahol törvény van, ott feltámad az
igazság.*

Rejtő Jenő

Az ügyészség helyzete nemcsak most, egy potenciális újra-alkotmányozás esetén lehet érdekes: az ügyészség létéről, működéséről folyamatos diskurzus folyik a háttérben a mindenkori törvényhozó hatalom, a Kormány, az Ügyészség és a szakmabeliek között.

Magyarország Alaptörvényének a bevezetésével és a kapcsolódó sarkalatos törvények hatályba lépésével a magyar alkotmányjog mélyreható átalakuláson megy keresztül. Ebből kiindulva, ahhoz, hogy megfelelő képet tudjunk mutatni az ügyészség szervezetéről, meg kell keresnünk annak gyökereit, melyek az alkotmányjogban fogalmazódtak meg.¹

Az alkotmány nem pusztán az állam: szervezeti és működési szabályzata, hanem a politikai közösség, a nemzet életének jogi keretet adó alapdokumentuma, amely évszázadok során kikristályosodott elveket és értékeket rögzít. Az alkotmányjog egyrészt arra kíván választ adni, hogy az állam alkotóelemeire, a népre, a területre és főhatalomra milyen alkotmányjogi elméletek, elvek és értékek vonatkoznak. Másrésztől az alkotmányjog meghatározó módon befolyásolja az összes jogágazat szabályainak tartalmát, formáját és rendszerét. Az alkotmányjog szinte valamennyi jogágazat alapját képezi, mivel az alkotmányok a társadalmi, gazdasági viszonyok alapját is rögzítik. Így például a házasság védelme, az öröklés, a tulajdoni formák egyenjogúsága, a piacgazdaság kihatással van a magánjogi viszonyokra, ugyanakkor az ártatlanság védelme, a védelemhez való jog alkotmányos szintű megjelenése a büntetőjog számára közvetít fontos értékszemponthoz elvárásokat. Az állam alapvető feladata, hogy kialakítsa működése során azokat a hatalmi ágakat, intézményeket, amelyek működéséhez elengedhetetlenek.

Magyarország demokratikus elvek mentén működik, és ez tükröződik a hatalmi ágak egymáshoz való viszonyában is: a három legfőbb hatalmi ág (a törvényhozó, a végrehajtó hatalom, valamint az igazságszolgáltatás) egymástól függetlenül működik. A

¹ Trócsányi László- Schanda Balázs: Bevezetés az Alkotmányjogba; Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei, HVGorac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest 2012

felosztás nem engedi, hogy bármelyik ág magához ragadja a hatalmat, és önkényesen alakítsa az ország és a benne élő állampolgárok életét, hiszen a hatalmi ágak azon túl, hogy függetlenül működnek egymástól kölcsönösen ellenőrzik egymás működését. Ezt hívják a fékek és egyensúlyok rendszerének.

Magyarország legfőbb szervei:

b) törvényhozó hatalom: parlament

c) végrehajtó hatalom: kormány

d) bírói hatalom: bíróságok

Az állam működésében fontos szerepet játszik:

- 1) a köztársasági elnök
- 2) az Alkotmánybíróság
- 3) az ombudsmanok, vagy más néven országgyűlési biztosok
- 4) az Állami Számvevőszék
- 5) a Magyar Nemzeti Bank
- 6) a Magyar Honvédség
- 7) a Magyar Ügyészség
- 8) az önkormányzatok

Magyarország hatalmi és szervezeti felosztását követően jutunk el az általam választott téma, tehát az igazságszolgáltató hatalom, ezen belül a Magyar Ügyészség léteig.

Magyarország állami szervezetrendszerében rendkívül fontos szerepet, mint alkotmányos funkciót tölt be.

Az ügyészség annak a közhatalmi érdekek a megvalósítására létrejött független alkotmányos intézménynek tekinthető, melynek célja az alkotmányos rend fenntartása, a megalkotott törvények végrehajtása és betartása. Ezek a célok elsődlegesen a bűncselekményekkel, mint a társadalmat leginkább sértő és veszélyeztető jelenségekkel szemben realizálódnak, de a fejlődés során fokozatosan kiterjedtek más jogterületekre is (közigazgatási jog, magánjog).

II. Az ügyészség történetének vázlata

Mint már az előzőekben említettem az ügyészség alkotmányjogi értelemben a közhatalmi érdeknek a megvalósítására jött létre, amely az alkotmányos rend fenntartását szolgáló törvényalkotás mellett a megalkotott törvények végrehajtásának, betartásának követelményét jelenti. A történelem során ennek csirái már a Római Birodalom idején megjelentek. Itt a császárság úgynevezett „provinciae praeses” –nek,² valamint a városokban a „civitatis defensor”-nak³ hivatásszerű kötelessége volt az elkövetett bűncselekményeket kinyomozni, valamint elfogadni. Már ebben a korban biztos azonban, hogy keresték azt a szervtípust, amely a magánérdek mellett a közérdeket hivatott képviselni.⁴

Az ügyészség kialakulásának kulcsfontosságú momentuma a közérdek érvényre juttatása. A történelem során egyre jobban háttérbe szorultak a hűbéri állam magánérdekei, amely köszönhető a felvilágosodás eszményeinek, és egyre csak előnyt élvezett a közérdek, mint az állam legerősebb feladata. Kialakulóban volt egy nézet miszerint, ha valaki bűncselekményt követ el, az nem csak a közvetlen sértett magánérdekeit sérti, hanem ez egyaránt ellenszegül az összjogrendnek és ez által sérti a közérdeket is. Ennek elkerülése végett, az állam elsődleges feladata volt egy olyan szervezet felállítása, amely a közérdeket sértő cselekmények megtorlására irányul, ez csak a büntetőjog-szolgáltatás átalakításával volt lehetséges.

XIX. századtól Európa dél-nyugati részén elterjed az úgynevezett napóleoni-modell. Ez az időszak 1808 és 1810 közé tehető. Ebben a vádhatóság szerepkör volt a meghatározó, ezért az igazságügyi miniszternek alárendelt (centrális) ügyészi szervezet a bíróságok szervezetéhez igazodott., de az ügyészek és a bírák a szervezeten belül elkülönültek. A francia államügyész a királyság közvetlen érdekét érvényesítette, az államügyészség mellérendeltségi viszonyban végezte munkáját a parlament, a semmisítőszék és az alsó bíróságok mellett. Ez az a korabeli ügyészségi szervezet összetétele, hatásköre és feladatköre miatt nevezik az ügyészségeket „a törvények őrének”. Hatásköre, kiterjedt mind az igazságszolgáltatási, mind a politikai teendőkre. A francia ügyészség bármikor

² Jelentése: a tartomány elnöke

³ Jelentése: városvédő

⁴ Dr. Nyíri Sándor Az Ügyészségről BM Kiadó, Budapest 2004 p. 16.

képes volt az igazát bizonyítani, bármilyen eszközökkel, ha kellett, akkor a királlyal szemben is érvényesítették akarataikat, ebből kiindulva a működését a közbizalom övezte. Ebben a térségben az államügyészség „közhivatalt” (ministère public) jelentett, feladatkörét képezte:

- az állam érdekeit bizonyos törvényileg megállapított köz- és magánügyekben a bíróságok előtt képviselni.

Az államügyészség vizsgálata során köteles volt minden bűncselekményt az állam nevében üldözni és a közvádat képviselni, az ügyész indítványa kellett ahhoz, hogy egy bűnvádi eljárás megindulhasson. Ennek folyamatában a kezdeti lépcső a feljelentés megtétele az ügyésznél, ha ezt nem tették meg, viszont az ügyésznek tudomása van valamely bűncselekmény létéről, akkor is köteles volt az eljárást megindítani.

Továbbra is a francia mintát tekintve fontos megemlítenünk, hogy az államügyész a polgári ügyekben fő- vagy mellékperszemélyként léphetett fel.⁵ Főperszemélyként való fellépése köthető kincstári ügyekhez, valamely házasság érvénytelenítésének ügyéhez, valamint bírói személyek ellen vagyoni felelősségük megállapítása iránt indított perekben. Mellékperszemélyként fő feladatuk volt a törvények betarttatása és azok védelme, megsértésük elleni küzdelem. Törvénysértés esetén a bírósághoz fordulhatott, azonban a felek az ügyész véleményét visszautasíthatták. Ezt leszámítva vannak olyan ügyek, esetek, melyek során a bíróság az ítélet semmisségének terhével köteles volt meghallgatni az államügyészt. Ilyenek voltak:

- mindazon ügyek, amelynek tárgya az állam, annak uradalmi, községek, hagyományok;

- polgári jogképességre és gyámi jogosultságokra vonatkozó ügyek;

- bírói illetékesség tárgyában indult ügyek;

- olyan ügyek, amelyekben önképviselőre nem jogosult férjes nők kiskorúak, távollévők, polgári jogvesztettek érdekeltek.⁶

⁵ Dr. Nyíri Sándor: Az ügyészségről, BM Kiadó, Budapest 2004 p. 12.

⁶ Dr. Nyíri Sándor: Az ügyészségről, BM Kiadó, Budapest 2004 p. 12.

Összefoglalva a francia ügyészségi szervezet részletes leírást biztosít számunkra a történelem során kialakuló európai államok törvényhozásának alapjára. Francia mintára építkeznek az európai államok, ez ad kiindulópontot, stabil alapot számukra. Az európai törvényhozások többsége biztosította az ügyészek individuális függetlenségét, biztosította a bírakkal egyenlő rangfokozatot, valamint a fizetésüket is egyenlő mértékben állapította meg. A legtöbb európai ország elfogadta a francia alapot, ebből építkezett, miszerint a kormánynak való alárendeltség a biztos út, azonban voltak eltérő megoldások is. Spanyolország a legjobb példa erre, ahol a főszabály szerint azt az elvet kellett követni, hogy az ügyészségnek a törvényt kell kizárólag képviselnie, semmilyen kapcsolatban nem áll a kormánnyal, kizárólag saját meggyőződése alapján végzi bűnügyi tevékenységét.

A skandináv államokban – Dánia kivételével – az ügyészség nagyobb függetlenséget élvezett, a Kormánynak és nem valamely miniszternek tartozott felelősséggel, feladatai azonban szintén a büntető igazságszolgáltatásban való részvételre összpontosítottak. Az Egyesült Királyságban a kontinentális ügyészséghez hasonló intézmény nem működött, a Királyi Ügyészi Szolgálat csak a XX. század második felében jött létre a nyomozás felügyeletére korlátozott hatáskörrel.⁷

A napóleoni és skandináv modell keveredéséből alakult ki a széles hatáskörű orosz cári ügyészség, erre épült később a hatalom egységének alapelve alapján a szovjet ügyészség, amely az állam és társadalom egészének felügyeletével volt hivatott a törvények érvényesülését biztosítani. Ez a modell vált általánossá a II. világháborút követően Közép és Kelet-Európa úgynevezett népi demokratikus államaiban.

Az ezredforduló európai ügyészségeinek egy része továbbra is a napóleoni-modellt követi, mások az igazságszolgáltatás függetlenségének elvéből kiindulva független, vagy kvázi független állami intézmények (így Finnországban, Magyarországon, Portugáliában, Szlovákiában).⁸

⁷ Trócsányi László, Schanda Balázs: Bevezetés az alkotmányjogba; Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei HVGorac Kiadó, Budapest 2012 p. 287.

⁸ Trócsányi László, Schanda Balázs: Bevezetés az alkotmányjogba; Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei HVGorac Kiadó, Budapest 2012 p. 287.

1. Magyar ügyészség története

Magyarországon az ügyészi tevékenység gyökerei évszázadokra nyúlnak vissza, ennek szemléltető példája, hogy az évek során rengeteg jogszabályi módosítás következett be, valamint a legutóbbi ügyészségi törvény, illetve Alaptörvény rendelkezéseinek megjelenése átfogó módosítást eredményeztek.

Polt Péter kifejti, hogy mi eredményezte a királyi ügyészségek kialakulását. E szerint: „Magyarországon az 1867-es kiegyezés után kezdődött a polgári államszervezet kiépítése. A modern állam jogrendszere és igazságszolgáltatása megteremtése szempontjából alapvető jelentőségű volt a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi VI. törvénycikk, amely államosította a bíraskodást, s elválasztotta az igazságszolgáltatást és a közigazgatást.”⁹

Hazánk azon országok közé tartozik, ahol az ügyészséget az 1871. évi XXXIII. törvénycikk francia mintára hozta létre, mint királyi ügyészség.¹⁰ Már az államelmélet kialakítása során jelen volt egy kulcsfontosságú elem, a közérdeklődés, amelynek fejlesztése alapul szolgált az államügyészség eszményének kialakítására. Előzményként megemlíthető, hogy a korai magyar állam sokszor érintkezett kelet-európai, főképp germán népekkel, akik közül sokan le is telepedtek magyar területeken. Ennek velejárója volt, hogy magukkal hozták saját jogszokásaikat is. Példának okáért megemlíthető Pozsony joga, mely bajor jog, valamint Buda joga, mely szász jog. Mindenki számára ismert az a tény, hogy ebben az időszakban a magyar ifjak külföldön folytatták jogi tanulmányaikat és az így szerzett ismereteket átültették a magyar jogrendszerbe. Ilyen átültetett jog az egyházi jog, valamint a nyomozó elvi büntetőeljárás.

A királyi ügyészség feladata:

- állami hatóságként, állam ügyében a közérdek képviselőjében járt el, az ügyészséggel szemben utasítási joga nem volt, egymástól független, egymás mellé rendelt igazságügyi hatóságok voltak.¹¹

⁹ Polt Péter A legfőbb ügyész jogállása és garanciái, *Ügyészek Lapja* 2011, 18. évfolyam, 4. szám

¹⁰ Lásd bővebben 1871. évi XXXIII. törvénycikk a királyi ügyészségről

¹¹ Dr. Nyíri Sándor *Az ügyészségről* BM Kiadó, Budapest 2004 p. 16.

Az ügyészség közvetlenül az igazságügy miniszternek volt alárendelve, mind igazgatását, mind pedig működését tekintve az a miniszter rendelkezése alatt állt. A miniszter az ügyészeket utasíthatta, működésükben befolyásolhatta, valamint át is helyezhette őket.¹²

A királyi ügyészség négyfokozatú volt:

- Kúria mellett a koronaügyészség,
- az ítélőtáblák mellett a királyi főügyészségek,
- az elsőfolyamodású királyi törvényszékek mellett a királyi főügyészségek,
- a királyi járásbírók mellett az ügyészségi megbízottak működtek.¹³

Az ügyészség a modern európai meghatározás szerint az a hatóság, amely a társadalom nevében és a közérdek védelmében biztosítja a törvény alkalmazását mindazon esetekben, amikor jogba ütköző magatartás merül fel. A szervezet az igazságszolgáltatás része, melynek rendszerében meghatározó szerepet tölt be: büntető ügyekben a nyomozás kezdetétől a büntetés végrehajtásáig nélkülözhetetlen feladatai vannak, továbbá hatásköröket gyakorol a magánjog területén és a közigazgatás felügyelete során is. A magyar állami ügyészség létének háromnegyed századát a királyi ügyészség korszaka teszi ki, melynek története alapvetően megíratlan. Összetételét tekintve német és osztrák közvetítéssel a napóleoni francia mintát követve az egységes, centrálisan felépített, a bíróságtól független és az igazságügy-miniszter felügyelete alá helyezett államügyészség.

Az ügyészi per során ebben az időszakban nagy jelentősége volt a tökélyre emelt jogi véleményeknek. Az előtte folyó pernek kizárólag az egymással ellentétes jogászai vélemények kifejtését tette lehetővé.

Dr. Nyíri Sándor Az ügyészségről szóló könyvében kifejti ennek a lényegét:

„Nem volt részese a tárgyi tényállás kutatásának, de részese a legmesszebb menő jogi scrutiniumnak. A tisztí ügyész tartotta az inquiráló és ítélő magistratus elé a jog fényes tükrét, amelyben az általa kiderített tényállás jogi képmását megtalálhatta. E hivatásával pótolta azt az űrt, amelyet külföldön már akkor rég elfogadott szaktudós bírák hiánya

¹² Dr. Nyíri Sándor Az ügyészségről BM Kiadó, Budapest 2004 p. 16.

¹³ Dr. Nyíri Sándor Az Ügyészségről BM Kiadó, Budapest 2004 p. 16.

nálunk a nobile officiumhoz való ragaszkodás folytán okozott. A jogi kérdésben való objektivitás a tiszti ügyészi perben rejlő nagy erkölcsi erő és ez a magyar bűnper történetének legdicsőbb hagyománya.”¹⁴

A magyar ügyészség kialakulásának folyamatában a jelentős változást az 1790/91. évi büntető törvénykönyvi javaslat jelentette, amelynek középpontjában a közvád kérdése állt.¹⁵ Ezen javaslat a büntetőper előkészítését teljes mértékben ügyészi feladattá kívánta tenni. Abban az esetben, ha a bíró megállapítja, hogy az előkészítő eljárás hiányos, utasíthatja a közvádlót, hogy azt egészítse ki, majd ennek eredményeképpen ítéletet lehetett hozni.

A következő javaslat a fent említett felfogást nem követte, az 1803. évi osztrák megoldást vette át, miszerint a vád és a védelem külön intézményét nem ismerik el. A vizsgáló és ítélő funkció egyaránt a bíró feladata volt.

Az 1843. évi büntető törvénykönyv javaslat meghatározó szempontú változást eredményezett.¹⁶ A bűnvizsgálatot egységes eljárás keretében képzelte el. Az előzetes eljárás bírói funkció maradt, valamint a bűnvizsgálat a vizsgálóbíró sajátos funkciója volt. A többi hatóság, a náluk tett feljelentést azonnal kötelesek voltak átszállítani. A közvádló saját hatáskörében döntött arról, hogy a bűnvizsgálat alapján perbe fogási indítványnak vagy a bűnvizsgálat folytatásának, pótlásának van-e helye.

. Polt Péter és Dr. Nyíri Sándor egyaránt meghatározó pontnak tekintik a történelem során a második világháború befejezését. Dr. Nyíri Sándor szerint ennek alapját az 1945. január 25-én kibocsájtott 81/1945. M.E. számú rendelet-a népbíráskodásról-, valamint az ezeket kiegészítő 1440/1945. és 5900/1945. M.E. számú rendeletek adták. E rendeleteket hozták létre Magyarországon a népügyészségeket. A népügyészségi funkció politikai és ideiglenes jellegű volt, feladata a háborús és népellenes bűncselekmények üldözése. A népügyészség szervezete igazodott a népbírói szervezethez, a népbírók mellett a népügyészségek jártak el, a fellebbviteli

¹⁴ Dr. Nyíri Sándor Az Ügyészségről p. 14.

¹⁵ Lásd bővebben 1790/91. évi büntető törvénykönyv módosítása

¹⁶ Lásd bővebben 1843. évi büntető törvénykönyv módosítása

fórumként eljáró Népbíróóságok Országos Tanácsa mellett működött a Népfőügyészség. A Népbíróóságok és Népfőügyészségek 1950-ig működtek.¹⁷

Az 1949. évi XX. törvénnyel kihirdetett alkotmánnyal történt meg formálisan az új államszervezet létrehozása.¹⁸ A „párt vezető szerepe” alkotmányos tétellé vált. E szerep egyaránt kiterjedt a parlamentre, a kormányra, az ügyészségre, sőt a bíróságokra is. 1953-ban került sor az Alkotmánynak megfelelő ügyészi szervezet létrehozására. Ugyanebben az évben, július 4-én választotta meg az Országgyűlés a legfőbb ügyészt, majd sor került a Legfőbb Ügyészség felállítására.

2. A magyar ügyészség a rendszerváltás után

Az 1949-ben kikiáltott Magyar Népköztársasággal az ügyészség történelmében is lezárult egy korszak. Az új ügyészségi rendszer, és közjogi állása 1953-ra épült ki. Elméleti szempontból nagyon jelentős új vívmánynak számított, hogy – az 1936-os szovjet alkotmány mintájára – az ügyészség függetlenedett a kormánytól-minisztertől, és közvetlenül az Országgyűlésnek rendelték alá.¹⁹ Az 1972. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság ügyészségéről pedig törvényi formában rögzítette az ügyészség, a legfőbb ügyész, illetve az ügyész feladatait, hatásköreit, szervezetét. Ezen felül a legfőbb ügyész, az Országgyűlés felé tartozott beszámolási kötelezettséggel, az ügyészeket pedig a legfőbb ügyész nevezte ki. Magát a legfőbb ügyészt választással jutatta pozíciójához az Országgyűlés.²⁰ (A NET a legfőbb ügyész helyetteseit nevezte ki.) Valójában azonban ez a viszonylagos ügyészségi függetlenség sem valósult meg. Lényegében az ügyészség pártirányítás alatt állt, és kiszolgált a aktuális hatalmat – az országgyűlésnek kevés beleszólása volt ebbe. Szigorú hierarchia, a párthoz való lojalitás, és az utasítás adások jellemezték ennek a korszaknak az ügyészségét.

A rendszerváltás idején, az alkotmányozás során az ügyészség alkotmányos helyzetére is több megoldás kínálkozott. Az egyik megoldás a korábbi, végrehajtó hatalom alá rendelt ügyészséget preferálta, a második megoldás szerint népszuverenitást megjelenítő intézmény (parlament, népszavazás) alá rendelt ügyészség lehetne a megoldás, harmadik gondolatként pedig felmerült a mindezeketől független, önálló ügyészség

¹⁷ Dr. Nyíri Sándor Az Ügyészségről p. 19. ;

Ügyészek Lapja 2011. 18. évfolyam 4. szám: Polt Péter: A legfőbb ügyész jogállása és annak garanciái

¹⁸ Lásd bővebben 1949. évi XX. törvény Magyarország Alkotmánya

¹⁹ 1949. évi XX. törvény Magyarország Alkotmánya VII. fejezet

²⁰ Lásd bővebben 1972. évi V. törvény a Magyar Köztársaság ügyészségéről

intézményének gondolata. Végül azt a megoldást választották, mely– elméletben– nem változtatott az Ügyészség eddig alkotmányos helyzetén: az Országgyűlés alá rendelt, és garanciákkal biztosított jogállása van, mely a következőkben foglalható össze: a legfőbb ügyészt a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja, a legfőbb ügyész helyetteseit a legfőbb ügyész javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A legfőbb ügyész az Országgyűlésnek felelős, és annak köteles beszámolni.²¹

2010. évi CXIII. tv 9.§-a szerint már azonban a legfőbb ügyész megválasztásához, valamint az ügyészségről szóló törvény elfogadásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges, valamint a legfőbb ügyész nem interpellálható – aminek egyébként eddig sem voltak jogi következményei.²²

2011. április 18-án az Országgyűlés elfogadta az új Alaptörvényt, amely felváltotta az 1989-es alkotmányt.²³ A 2012. január 1-jén hatályba lépő Alaptörvény az ügyészséget az egyik klasszikus hatalmi ágaként sem alárendelt, önálló alkotmányos intézményként, a büntetőhatalom központi személyeként határozza meg. Az ügyészség alapvető feladata és joga az állam büntetőigényének tárgyilagos, pártatlan, az alapjogok védelmét biztosító érvényesítése a bíróság előtt. Az ügyészség alkotmányos pozíciójának rögzítése mellett egyértelműen meghatározza az ügyészség főbb feladatait. Ilyen feladat:

- nyomozással összefüggő jogok gyakorlása,
- közzvád képviselete a bírósági eljárásban,
- közérdek védelme egyes nem büntető területeken.²⁴

²¹ Dr. Nyíri Sándor Az Ügyészségről BM Kiadó, Budapest 2004 p. 25.

²² Lásd Bővebben 2010. évi CXIII. tv 9.§-a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról

²³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

²⁴ Magyarország Alaptörvénye 29. cikk (1) (2) bekezdés

III. Az ügyészségről általános alkotmányjogi megközelítésben

Az alaptörvényi rendelkezések szerint a legfőbb ügyész és az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését.²⁵ Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja, kinevezi az ügyészeket. A legfőbb ügyész kivételével az ügyész szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhat fenn. A legfőbb ügyészt az ügyészek közül a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja kilenc évre. A legfőbb ügyész megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A legfőbb ügyész évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek. Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. Az Alaptörvény alapján az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. tv. (továbbá: Ütv.), továbbá a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról szóló 2011. évi CLXIV. tv. (továbbá: Üjt.) megalkották a szervezetre és a szolgálatra vonatkozó új szabályokat.

Az Ütv. szerint Magyarország ügyészi szervezete:

- a) a Legfőbb Ügyészség,
- b) a fellebbviteli főügyészségek,
- c) a főügyészségek,
- d) a járási ügyészségek.

A katonai ügyészi szervezet 2012. január 1. napjával megszűnt, integrálódott a civil ügyészségekbe.²⁶

Az ügyészség szervezetét, működését és illetékességét a legfőbb ügyész, közjogi szervezetszabályozó eszköznek minősülő, normatív utasítással szabályozza. E legfőbb

²⁵ Magyarország Alaptörvénye 29. cikk (1) és (2) bekezdés

²⁶ Lásd bővebben: 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről

ügyészi utasítást közzé kell tenni az ügyészség hivatalos lapjában, az Ügyészségi Közlönyben, valamint a hivatalos értesítőben is.²⁷

Az ügyészségi feladatokat az ügyészek- nem teljes ügyészi jogokat gyakorló- alügyészek, ügyészségi fogalmazók és ügyészségi megbízottak látják el. E személyek, továbbá a tisztviselők, írnokok, és fizikai dolgozók együttesen alkotják az ügyészség alkalmazotti körét.²⁸

Az ügyészségi szervezetben aktív feladatot látnak el az ügyészségi testületek:

A) ügyészségi alkalmazottak tanácsa, amely több szinten működik, így tehát:

- a) a Legfőbb Ügyészségen;
- b) a fellebbviteli főügyészségeken;
- c) a főügyészségeken, az alárendelt járási és járási szintű (a továbbiakban együtt: járási) ügyészségekre is kiterjedő hatáskörrel;
- d) az Országos Kriminológiai Intézetben (a továbbiakban: OKRI).²⁹

B) összügyészi értekezlet, amely ugyanúgy több szinten működik, értekezletet tartanak:

- a) a Legfőbb Ügyészségen,
- b) a fellebbviteli főügyészségen,
- c) a főügyészségen szolgálatot teljesítő ügyészek.

A főügyészség és az alárendelt járási ügyészségek ügyészei közös összügyészi értekezletet tartanak.³⁰

C) az ügyészi tanács, amely működik:

- a) a Legfőbb Ügyészségen;
- b) a fellebbviteli főügyészségen;

²⁷ 2011. évi CLXIII. törvény 8. § (3) (4) bekezdés

²⁸ 2011. évi CLXIII. törvény 15. § (1) bekezdés

²⁹ 2011. évi CLXIV. törvény a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról 3. § (1) bekezdés

³⁰ 2011. évi CLXIV. törvény a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról 6. § (1) bekezdés

c) a főügyészségen, az alárendelt járási ügyészségekre is kiterjedő hatáskörrel.³¹

Az ügyészség tudományos és kutató intézménye az Országos Kriminológiai Intézet, amely a bűnözés kutatása, a kriminológia, a kriminalisztika és a büntető-jogtudományok elméletének és gyakorlatának fejlesztése céljából működik. Az Országos Kriminológiai Intézetre vonatkozó szabályokat legfőbb ügyészi utasítás határozza meg.³²

Az ügyészség az állami hatalom egysége elvén nyugvó államszervezetben olyan szervtípus, melynek vezetője beszámol a szuverénnek, azaz az Országgyűlésnek. Ez az ügyészség éves beszámolója az Országgyűlés felé.³³ Az államhatalom osztottsága és ellenőrzöttsége elve alapján működő államszervezetben az ügyészség független, csak a törvényeknek alárendelt alkotmányos szervezet, jellemzően alkotmányban rögzített, önálló sui generis állami szerv.

Az államszervezetben elfoglalt helyét tekintve alapvetően 2 típust különböztetünk meg: a végrehajtó hatalom (kormány) alárendeltségi körébe tartozó ügyészi szervezetet, valamint a végrehajtó hatalomtól elkülönült ügyészi szervezetet. Az első esetben az ügyészt funkciója szervezetileg a végrehajtó hatalomhoz csatolja. E keretben a bűncselekmények üldözésével a kormány büntetőpolitikáját valósítja meg. Napjainkban erős befolyást gyakorol erre a szervezetre az igazságügyért felelős miniszter utasítási jogának reformja, amely kiterjed a vádemelésre, a vádelejtésre vonatkozó egyedi utasítások korlátozására. A független ügyészi szervezetnek kellett biztosítani a törvényességnek az egész államszervezetben, valamint a társadalom és a magánszemélyek életviszonyaiban történő érvényesülését, valamint emellett ugyanúgy gyakorolnia kellett hagyományos funkcióját is, a vádképviselést.

³¹ 2011. évi CLXIV. törvény a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról 7. § (1) bekezdés

³² 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 10. § (1) és (2) bekezdés;
A legfőbb ügyész 13/2012 (VI. 15) utasítása az Országos Kriminológiai Intézet szervezetéről és működéséről

³³ Alaptörvény 29. cikk (5) bekezdés

1. Az ügyészség utasíthatósága

Az ügyészség alkotmányos kötődését tekintve megfelelő választ számunkra az Alaptörvény, valamint az Ütv. rendelkezése tartalmaz, miszerint:

„A legfőbb ügyész és az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését.”³⁴

„A legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására.”³⁵

Törvényi szabályozás alapján az ügyészek a legfőbb ügyésznek alárendelten működnek, számukra utasítást csak a legfőbb ügyész és a felettes ügyész adhat, ezen túlmenően megállapítható, hogy az ügyészi szervek közül a Legfőbb Ügyészség a fellebbviteli főügyészségeket és a főügyészségeket, a főügyészség pedig a járási és járási szintű ügyészségeket irányítja. Felettes ügyészségnek minősül a Legfőbb ügyészség az összes ügyészség tekintetében, valamint a főügyészség a megye területén működő járási ügyészségek tekintetében.³⁶

A legfőbb ügyész részére közvetve vagy közvetlenül utasítást állami szerv, társadalmi szervezet, közjogi funkciót betöltő személy nem adhat. Az ügyész azonban már köteles a legfőbb ügyész, valamint a felettes ügyész utasításának eleget tenni. Az ügyész köteles az utasítás végrehajtását megtagadni, ha annak teljesítése bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetését eredményezné. Megtagadhatja a végrehajtást abban az esetben is, ha az életét, egészségét, valamint testi épségét veszélyeztetné. Abban az esetben, ha az utasítás jogszabályba ütközik, kérheti az ügy alól való mentesítését. A büntetőeljárás, valamint a szabálysértési eljárás területén összpontosul leginkább az az elv, miszerint ahol a törvény az ügyésznek utasítási jogkört biztosít, az utasított szervek az ügyészi utasításnak kötelesek eleget tenni.³⁷

³⁴ Alaptörvény 29. cikk (1) bekezdés

³⁵ 2011. évi CLXIII. törvény 3. § (3) bekezdés

³⁶ 2011. évi CLXIII. törvény 12. § (1)-(3) bekezdés

³⁷ Lásd bővebben 2011. évi CLXIII. törvény 12-13. §

2. A legfőbb ügyész feladat- és hatásköre

A legfőbb ügyész feladat- és hatáskörének meghatározásáról az Ütv. tételesen rendelkezik. Ezek a feladatok nem érintenek, minden ügyészt, kizárólag a legfőbb ügyész feladatkörét szélesítik, amely rendkívül nagy hatást gyakorol a közérdekvédelem területére. Az ügyészi törvény megfogalmazza annak módját, hogy miként kell eljárnia az ügyésznek, és a legfőbb ügyésznek tevékenysége során:

„A legfőbb ügyész a törvényekben előírtaknak megfelelően, következetesen és méltányosan járnak el, ügyészi mivoltukból fakadó feladataikat a legjobb szaktudásuk szerint látják el.”³⁸

Feladat- és hatáskörök:

- a) tanácskozási joggal részt vehet az Országgyűlés ülésein, valamint a Kúria teljes ülésein;
- b) bűncselekmény nyomozását bármely nyomozó hatóságtól az ügyészség hatáskörébe vonhatja, az ügyek ügyészségi nyomozása során más nyomozó hatóságok tagjai közreműködését - szolgálati, közszolgálati jogviszonyukat nem érintve - az országos vezető egyetértésével igénybe veheti;
- c) a büntetőeljárás törvényben meghatározottak szerint a büntetőügyekben hozott jogerős határozatok ellen felülvizsgálati indítványt vagy a törvényesség érdekében jogorvoslatot nyújthat be a Kúriához;
- d) jogegységi eljárást kezdeményezhet a Kúria előtt, illetve a Kúria előtti jogegységi eljárásban gyakorolja törvényben meghatározott jogkörét;
- e) indítványozza közzéadás bűncselekmény vagy szabálysértés miatt a mentelmi jog felfüggesztését, illetve ha törvény az eljárás megindítását valamely szerv, személy hozzájárulásához köti, kezdeményezi a hozzájárulás megadását;
- f) jogszabály tervezetére - kivéve az önkormányzati rendelet tervezetét - véleményt nyilváníthat, az ügyészség jogállását, feladatkörét érintő jogszabályok tervezetére véleményt nyilvánít;

³⁸ 2011. évi CLXIII. törvény 7. § (2) bekezdés

g) törvény kezdeményezésére, illetve rendelet és közjogi szervezetszabályozó eszköz kibocsátására jogosult szervnél jogszabály, illetve közjogi szervezetszabályozó eszköz alkotását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését javasolhatja;

h) az Alkotmánybírósághoz fordulhat az ügyész részvételével lefolytatott egyedi ügyben alkalmazott jogszabály Alaptörvényben biztosított jogok sérelmét okozó alaptörvény-ellenességének vizsgálata érdekében, ha a jogosult maga nem képes jogainak védelmére, vagy a jogsérelem a személyek nagyobb csoportját érinti;

i) kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát;

j) a Kúria előtti eljárásban a bíróságok ítélezési gyakorlatának egységesítése érdekében jogkérdésben, a közérdeket képviselve, saját kezdeményezésére, vagy bármely fél kérelmére kifejtheti, a Kúria felhívására kifejti szakmai véleményét akkor is, ha az ügyész az eljárásban nem vesz részt. A legfőbb ügyész véleményét, amely a Kúriát nem köti, az eljárásban részt vevő felekkel közölni kell.³⁹

A j) alpont szerint, ha a sértett nem képes az Alaptörvényben lefektetett jogainak védelmére, akkor az ügyész az Alkotmánybíróság előtt annak nevében eljárást kezdeményezhet. Abból kell kiindulni, hogy az új Alaptörvény szabályozása szerint az ügyészség alapvető feladata nem a törvényesség biztosítása, a jogvédelem megtartása, hanem kizárólag a jogsértések, ezen belül pedig büntetőjog szabályainak a megtorlása. Megállapítható az Alaptörvény szerint, hogy a szabályozás a normakontroll lehetőségét átadja a Kormánynak. Az azonban, hogy az ügyészi törvény nevesíti a legfőbb ügyész feladatai között, e jogvédelem, normakontroll létét feltételezi, igaz korlátozott formában.⁴⁰

³⁹ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről II. fejezet 11. § (2) bekezdés

⁴⁰ Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 130. oldal

3. Az ügyészségi adatkezelés

Az erre vonatkozó rendelkezések alapját az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény nyújtja.⁴¹ Ez alapján a törvény részletesen meghatározza az ügyészség büntetőjogi, közérdekvédelmi, statisztikai, valamint tudományos célú, továbbá a más hatóságoktól átvett adatok adatkezelésének a szabályait. A legfőbb ügyészt a törvény felhatalmazza arra, hogy utasításban szabályozza azon adatköröket, amelyeket az ügyészség a törvény felhatalmazása alapján kezel, és azokat a határidőket is, amelyeknek a leteltéig a büntetőeljárás során keletkezett személyes adatok tárolhatók.

Az ügyészségi adatot kezelő szerv vezetője informatikus ügyészségi alkalmazott közreműködésével gondoskodik a személyes adatok körében a jogosulatlan hozzáférés, közlés, megváltoztatás, vagy törlés megelőzéséről, illetve a törlés szabályozását biztosító technikai és logikai védelemről.

Az ügyészség tevékenysége során a rendőrségtől és más hatóságoktól az általuk kezelt személyes és különleges adatokat átveheti és kezelheti, ezt mind törvényi korlátok között teheti meg. Az ügyviteli, szolgálati, igazgatási jellegű adatok a legfőbb ügyész engedélye nélkül nem továbbíthatók és nyilvánosságra nem hozhatók. Ilyenek például a belső feljegyzések, elemzések. Az ügyészség az igazságügyért felelős miniszter kérelmére adatot szolgáltat, ezen adatátadást, illetve adatátvételt mindkét szervnél dokumentálni kell. A bűnmegelőzési, bűnüldözési és nemzetbiztonsági érdekből vezérelt külföldi adattovábbításra a legfőbb ügyész jogosult, ennek nemzetközi szerződésen vagy viszonyosságon kell alapulnia. Az ügyészség mind közérdekvédelmi, mind büntetőjogi tevékenysége során átvehet és kezelhet személyes, valamint különleges adatot, amely e tevékenységeinek gyakorlása szempontjából jelentős tények megállapításához szükségesek.

Tudományos kutatás céljára a legfőbb ügyész, az illetékes legfőbb ügyész helyettes vagy az általa feljogosított ügyészségi vezető engedélyével lehet az adatokat rendelkezésre bocsájtani. Ebből fakadó eredmények nyilvánosságra hozhatók, azonban a bennük foglalt adatok egyedi azonosításra nem alkalmasak.

⁴¹ Lásd bővebben 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

Az Ütv. részletesen rendelkezik az ügyész, alügyész, ügyészségi fogalmazó és ügyészségi megbízott adatvédelmi jogosítványairól, valamint az Országos Kriminológiai Intézet számára adható adatokról.⁴²

IV. A magyar ügyészség feladatai, tevékenységi körei és ügyészségi szakágak

Az Alaptörvény 21. cikk (1) bekezdése rendelkezik az ügyészség elsődleges feladatáról. Kimondja, hogy a legfőbb ügyész és az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését. Ez az Alaptörvény szerint egy általános feladat-meghatározás, amely a továbbiakban konkretizálódik. A törvény megfogalmazza, hogy a legfőbb ügyész és ügyészség jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben, képviseli a közvédat a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás tevékenység felett, illetve az Ütv.-ben meghatározott további feladatokat és hatásköröket gyakorol.⁴³

1. Ügyészi szakágak elhatárolása

Az ügyészség feladatai két nagy csoportba sorolhatók. Az első csoport a büntetőeljáráshoz kapcsolódó feladatok csoportja. Ide sorolható a kizárólagos ügyészi nyomozati hatáskörbe tartozó ügyek nyomozása, a nyomozások felügyelete, valamint a vádképviselési jogosítványok. A második csoportba ügyészség közérdekvédelmi feladatai tartoznak, melyek között a legfontosabbak az ügyészség polgári bíróság előtti tevékenysége, az egyes jogi személyekkel és hatósági nyilvántartásokkal kapcsolatos feladatai.

2. Büntetőeljáráshoz kapcsolódó feladatok:

2.1 Az ügyész részvétele a nyomozásban

Az ügyészség büntetőjogi tevékenysége során legfőbbképpen abból kell kiindulni, hogy a büntetőeljárás egyik legfontosabb elve az officialitás. Ebből kifolyólag – a törvényi

⁴² Lásd bővebben 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 31-37. §

⁴³ Alaptörvény 29. cikk (2) bekezdés

feltételei fennállása estén – az ügyész kötelessége is a büntetőeljárás megindítása, illetve lefolytatása.

Mint már említettem, az ügyészség feladatai csoportba oszthatók. Eszerint az első csoportba a büntető igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó, önmagában is sokrétű tevékenység tartozik, amely akként összegezhető, hogy az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőjogi igényét. E körben elsőként az ügyész, nyomozás felügyeleti és vádelőkészítési tevékenysége jut szerephez, amely a büntetőeljárás három önálló szakaszából kettőt ölel fel: a nyomozást és a vádemelési (ügyészi) szakaszt. Az állam büntető igényét érvényesítő ügyész viseli a vádemelés felelősségét. Ebből következik, hogy a nyomozás a vádemelést előkészítő eljárás; a nyomozás során a vádemelés feltételeit kell vizsgálni. Ennek érdekében az ügyész:

- a) nyomozást végeztet;
- b) felügyeli a nyomozó hatóság önálló nyomozását; illetve
- c) a büntetőeljárás törvényben meghatározott esetekben a nyomozást maga végzi.⁴⁴

Az Ütv. lehetővé tette és a törvény fenntartja az ügyészségi nyomozást megelőzően a más törvényekben szabályozott titkos információ-gyűjtés végzését az ügyész számára.⁴⁵

Az ügyészségi nyomozás során a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésre a büntetőeljárás törvény rendelkezései az irányadók.⁴⁶ Az ügyész (felettes ügyész) a titkos információgyűjtés elvégzése érdekében - a feljelentés elutasításának, vagy a nyomozás megszüntetésének kilátásba helyezése, valamint az adatkérés kivételével – a nyomozó hatóságot utasítja vagy titkos információgyűjtés végzésére jogosult más szolgálatot (hivatalt) megkeresi.

A nyomozás során az ügyész a büntetőeljárás hatékony és a lehető leggyorsabb lefolytatása érdekében rendelkezik az ügyről, a nyomozás elvégzendő feladatairól. A nyomozásra vonatkozó intézkedéseikért, az általa elvégzett eljárási cselekmények, az

⁴⁴ 2011. évi CLXIII. törvény 17. §

⁴⁵ 2011. évi CLXIII. törvény 18. §

⁴⁶ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

által tett intézkedések és meghozott határozatok megalapozottságáért, jogszerűségéért felelős.⁴⁷

A nyomozás feletti felügyelet keretében az ügyész a törvényben (Be.) meghatározott jogkörei felhasználásával minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy a nyomozó hatóság az önálló nyomozását törvényesen, az emberi jogok tiszteletben tartásával, a vádemelés kérdésében történő döntésre alkalmas módon teljesítse. E keretben:

- a) megvizsgálhatja és megváltoztathatja a nyomozó hatóság határozatait és a nyomozás során tett intézkedéseit, az esetleges jogsértés kiküszöbölése iránt haladéktalanul intézkedik;
- b) a nyomozó hatóságot a nyomozással kapcsolatban utasíthatja, az utasításának végrehajtását ellenőrzi;
- c) elbírálja a nyomozás során előterjesztett, a feladatkörébe tartozó jogorvoslati kérelmeket.⁴⁸

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.) akként határoz a nyomozásról, hogy van-e a vádemelésnek oka, megvannak-e a feltételei, vagy azok időlegesen vagy véglegesen hiányoznak. A törvény értelmében a nyomozás a vádat előkészítő eljárássá vált, a nyomozás ura ezért az ügyész lett.

A nyomozó hatóság (a rendőrség, meghatározott ügyekben a Nemzeti Adó- és Vámhivatal) a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján vagy önállóan végzi. Utóbbi esetben az ügyész a rendelkezési jogát a nyomozás feletti törvényességi felügyelet eszközeivel gyakorolja. Az ügyész, utasításokkal irányítja a nyomozást, amelyek bármely - s akár valamennyi - eljárási cselekményre és az érdemi befejezés módjára is kiterjedhetnek. A büntetőeljárásról szóló törvény szerint a nyomozás során fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, fel kell kutatni, és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket. A tényállást oly mértékben kell felderíteni, hogy a vádló dönthessen arról, hogy vádat emel-e. A nyomozás alapozza meg, hogy a bűnelkövetők bíróság előtti törvényes felelősségre vonására sor kerülhessen, illetve, hogy senkit ne vonjanak törvénytelenül büntetőúton felelősségre.

⁴⁷ 2011. évi CXLIII. törvény 17. § (2) bekezdés

⁴⁸ 2011. évi CXLIII. törvény 17. § (3) bekezdés

A nyomozás törvényes lefolytatása, megalapozottsága és időszerűsége szempontjából meghatározó jelentősége van a törvényi tényállás felismerésének, annak, hogy az adott ügyben milyen tények bizonyítására kell törekedni. Egy adott bűncselekmény bizonyítása többféle módon történhet, ahhoz, hogy ez eredményes legyen, körültekintően kell eljárni. Ehhez szükség van különböző eszközök kiválasztására, amelyek előrelendítik a nyomozás sikerességét. A büntetőjogi felelősség eredményességét befolyásolhatják, valamint meghatározhatják egyes eljárási cselekmények, bizonyítási eljárások is. Ezen eljárási cselekmények a nyomozásnak olyan része, amelyek meghatározóak lehetnek az egész eljárás kimenetelére szempontjából.

A Be. és az Ütv. mellett az ügyész büntetőjogi tevékenységét a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádelemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 1/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás szabályozza. Ezen szabályok értelmében az ügyész a nyomozás iratait bármikor bekérheti, azokba betekinthez, a nyomozó hatóságot írásbeli utasításában határidő megjelölésével meghatározott eljárási cselekmények elvégzésével bízhatja meg. A törvény rendelkezései szerint az ügyész rendelkezik a nyomozásról, az ügyész a nyomozó hatóságot utasíthatja, a nyomozó hatóság az ügyésznek a nyomozásra vonatkozó utasításait határidőre teljesíti.⁴⁹ A Be. 28. § (4) bekezdés b) pontja bármely eljárási cselekménynél részvételi jogot biztosít számára; sőt egyes cselekmények kizárólag az ő jelenlétében végezhetők.⁵⁰

A nyomozás felügyeletét ellátó ügyész rendelkezik továbbá az egyes határidők meghosszabbításáról; a nyomozás határidejéről az ügyész, míg az előzetes letartóztatás és más kényszerintézkedések határidejének meghosszabbításáról az ügyész indítványa alapján a bíróság határoz. Az ügyész bírálja el továbbá a nyomozó hatóságok intézkedései, határozata ellen bejelentett panaszokat; vizsgálja a hatóság nyomozást felfüggesztő, illetve megszüntető határozatának törvényességét, törvényben meghatározott esetben mag rendelkezik a felfüggesztéséről, illetve megszüntetéséről. Törvénysértő határozat esetében annak hatályon kívül helyezéséről és indokolt esetben az eljárás folytatásáról is intézkedik.

⁴⁹ Lásd bővebben a 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 165. § (1)-(2) bekezdés

⁵⁰ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 28. § (4) bekezdés b): a nyomozási cselekményeknél jelen lehet, a nyomozás irataiba betekinthez, azokat magához kérheti.

Az ügyész és a nyomozó hatóság kapcsolatának az ügyek kisebb hányadára kiterjedő speciális esete, amikor a nyomozó hatóság önállóan nyomoz, s az ügyész ennek valamennyi lényeges mozzanatát figyelemmel kíséri (fokozott ügyészi felügyelet). Ennek alapja a megfelelő, precíz, valamint pontos részvétel szükséges a nyomozás minden egyes mozzanata keretében. Azoknak az ügyeknek a körét, amelyekben a nyomozások fokozott ügyészi felügyelet mellett folynak, a 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 37. §-a határozza meg. Ezek a következők:

- a) „az ügy ténybeli, jogi megítélése vagy a bűncselekmény bizonyítása bonyolult,
- b) a nyomozás során az ügyész lényeges törvénysértést, mulasztást, vagy a nyomozás eredményességét veszélyeztető körülményt észlelt,
- c) a gyanúsított személyi szabadságát elvonó kényszerintézkedés elrendelése óta hat hónap eltelt,
- d) a meghatározott személy ellen folyó nyomozás megindításától [Be. 176. § (2) bekezdés] számított egy év eltelt,⁵¹
- e) a nyomozás olyan bűncselekmény miatt folyik, amelyet a törvény tíz évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyeget,
- f) az ügyet kiemelt ügyé nyilvánították, továbbá, ha
- g) az ügyész azt bármely más okból szükségesnek látja”.

Fokozott ügyészi felügyelet gyakorlása esetén az ügyész a bármilyen okból hozzá megküldött iratokat teljes terjedelmükben megvizsgálja, és haladéktalanul megtesz minden intézkedést, amely a felügyelet céljának az elérése érdekében szükséges. Ennek során:

- határidő megjelölésével utasítást ad az elmulasztott cselekmények elvégzésére
- meghatározza a nyomozás kereteit

⁵¹ 1998. évi XIX. törvény 176. § (2) Egy éven túl a felettes ügyészség vezetője, két éven túl a legfőbb ügyész jogosult a nyomozás határidejének meghosszabbítására. Ha a nyomozás meghatározott személy ellen folyik, a meghosszabbítás legfeljebb a gyanúsítottnak a 179. § (1) bekezdése szerinti kihallgatásától számított két évig terjedhet, kivéve, ha a legfőbb ügyész a 193. § (3) bekezdése alapján a nyomozás időtartamát az engedélyben meghatározott időpontig meghosszabbította.

- megjelöli azokat a bizonyítási eszközöket és bizonyítási eljárásokat, amelyeket a további nyomozás során be kell szerezni, illetve le kell folytatni
- megjelöli azt a nyomozási cselekményt, amelynek az elvégzése, vagy azt a határidőt, amelynek az eltelte után az iratokat számára meg kell küldeni;
- utasítást ad a nyomozás befejezésére, amennyiben a tényeket az ügy eldöntésére alkalmas módon már felderítették.⁵²

A nyomozó hatóságnak tájékoztatási kötelezettsége van az ügyészség felé, ha olyan eljárási cselekmény szükséges a nyomozás lefolytatásához, amelyben az ügyész vagy a bíróság dönthet. Emellett a nyomozó hatóság vezetője köteles biztosítani, hogy az ügyész a felügyeleti és rendelkezési jogát gyakorolhassa. Felelős azért, hogy a nyomozó szerv a nyomozásra vonatkozó ügyészi utasításokat határidőre, szakszerűen, hiánytalanul és törvényesen teljesítse akkor is, ha véleménye attól eltérő.

A büntetőeljárás törvény felsorolja azokat a bűncselekményeket, melyek miatt kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást. Az ügyész is, a nyomozó hatóságokra is kötelező, nyomozásra vonatkozó szabályok szerint végzi a nyomozást.

A Be. 29. §-a szerint „kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást” a következő bűncselekmények miatt:

- a) „a közjogi tisztség betöltésén alapuló mentességet élvező személy, a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személy által elkövetett bűncselekmény, a sérelmükre elkövetett hivatalos személy elleni erőszak, a működésükkel kapcsolatban elkövetett más bűncselekmény, továbbá a nemzetközileg védett személy elleni erőszak
- b) a bíró, az ügyész, a bírósági és ügyészségi titkár, az alügyész, a bírósági és az ügyészségi fogalmazó, az ügyészségi megbízott és a bírósági ügyintéző, az ügyészségi nyomozó, az önálló és a törvényszéki végrehajtó és végrehajtó-helyettes, a közjegyző és a közjegyzőhelyettes, a rendőrség hivatásos állományú tagja ellen elkövetett emberölés, hivatalos személy ellen elkövetett emberrablás, hivatalos személy elleni erőszak, hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt elkövetett rablás,

⁵² Lásd a 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádelemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról 38. §

c) a rendőrség hivatásos állományú tagjainak kivételével a b) pontban felsoroltak által elkövetett bármilyen bűncselekmény, valamint az ülnöknek az igazságszolgáltatással összefüggésben elkövetett bűncselekménye,

d) a b) pontban felsoroltak vonatkozásában elkövetett vesztegetés, a vezető beosztású vagy a fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott más hivatalos személy által elkövetett vesztegetés, a vesztegetésnek a Btk. 255. §-a szerinti alakzata, a vesztegetés feljelentésének elmulasztása és a befolyással üzérkedés,

e) a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja által elkövetett, nem katonai büntetőeljárásra tartozó bűncselekmény, a Nemzeti adó-és Vámhivatal, a hivatásos katasztrófavédelmi szerve hivatásos állományú tagja, továbbá a pénzügyi nyomozó által elkövetett bármilyen bűncselekmény,

f) az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények közül

- a hamis vád,

- a hatóság félrevezetése,

- a hamis tanúzás,

- a hamis tanúzásra felhívás,

- a hatósági eljárás akadályozása,

- a hatóság eljárásának megzavarása,

- a mentő körülmény elhallgatása,

- a hivatalos személy eljárása során elkövetett bűnpártolás,

- az ügyvédi visszaélés,

- a zugírászat,

- a nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény

g) a külföldi hivatalos személy ellen elkövetett bűncselekmények, valamint a nemzetközi közélet tisztasága ellen elkövetett bűncselekmények,

h) az emberiség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott kommunista bűncselekmények valamint a nemzetközi jog szerint el nem évülő bűncselekmények.”

A szakági alaputasítás 48. § (1) bekezdés b)-d) pontjai értelmében a Be. 29. §-ban meghatározott bűncselekményeken kívül az ügyészség a vádemelés feltételeinek megállapítása véget nyomozást végez:

- „a katonai büntetőeljárásra tarozó ügyekben, kivéve, ha törvény másként rendelkezik,
- az olyan ügyben, amelyben az országos hatáskörű nyomozó hatóság vezetőjével szemben a Be. 38. §-ának (1) bekezdésében szabályozott kizárási ok áll fenn,⁵³
- az olyan ügyben, amelyben a nyomozást magához vonta”.

A kizárólagos hatáskörébe tartozó ügyek nyomozását az ügyészségi nyomozó hivatalok végzik, egyes eljárási cselekményeket az alügyész, ügyészségi fogalmazó, valamint ügyészségi megbízott is végezhet. A Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatal illetékessége az ország egész területére kiterjed.

2.2. A büntetőbíróságok előtti ügyészi tevékenység

Magyarország Alaptörvénye két jelentős változást hozott az ügyészség jogállása és ez által feladatköre, az alkotmányos intézmények rendszerében betöltött szerepe tekintetében. Amikor a 29. cikkének (1) bekezdése a legfőbb ügyészt és az ügyészséget egyrészt az igazságszolgáltatás közreműködőjeként azonosítja, másrészt fő feladatként az állam büntetőigényének érvényesítését nevesíti, a korábbiakhoz képest szűkíti az intézmény által követendő elsődleges szempontok körét, továbbá meghatározza a működés célját és eszközeit is.⁵⁴

⁵³ 1998. évi XIX. törvény 38. § (1) A büntetőügyben a nyomozó hatóság tagjaként nem járhat el,
a) aki az ügyben mint bíró járt el, valamint az ügyben eljáró vagy eljáró bíró hozzátartozója,
b) aki az ügyben mint terhelt, védő, továbbá sértett, magánvádló, pótmagánvádló, magánfél vagy azok képviselőjeként vesz, vagy vett részt, valamint ezek hozzátartozója,
c) aki az ügyben mint tanú vagy szakértő vesz, vagy vett részt,
d) akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.

⁵⁴ dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 129. oldal

Az ügyészség tevékenysége során nem sértheti az alapvető jogokat, valamint intézkedéseivel az alapvető jogok védelmét kell szolgálnia.

Az ügyész, nyomozással kapcsolatos feladataihoz hasonlóan a büntetőbíróságok előtti ügyészi tevékenységének részletes szabályait is a Be. tartalmazza.⁵⁵ Az Ütv. szerint „az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek”.⁵⁶ E feladat megvalósítása érdekében az ügyész:

- a) a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat, a váddal rendelkezhet;
- b) a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet;
- c) gyakorolja a büntetőeljárás törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat.⁵⁷

A vád képviselétét - törvényben meghatározott esetben - alügyész és ügyészségi fogalmazó is elláthatja.

Az Ütv. 19. § (1) bekezdése értelmében „közvádlokként az ügyész dönt a vádemelésről, vagy az eljárás más, a büntetőeljárás törvényben meghatározott módon történő befejezéséről”. Az ügyirat hozzá érkezését követően az ügyész ellenőrzi, hogy az ügy vádemelésre alkalmas-e. Ennek keretében vizsgálja, hogy a bűncselekmény tényállásának felderítése és bizonyítása megtörtént-e, felderítették-e a büntetés kiszabása vagy büntetőjogi intézkedés alkalmazás szempontjából jelentőséggel bíró körülményeket, a bizonyítási eszközök beszerzésekor megtartották-e az azokra vonatkozó törvényes rendelkezéseket, és hogy ne korlátozták-e törvénytől a gyanúsított és a védő jogait.⁵⁸ Arról, hogy valaki elkövetett-e valamely bűncselekményt, egyedül a bíróság jogosult dönteni, a bíróság pedig vád alapján jár el. A bíróság csak annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekmény alapján, amelyet a vád tartalmaz.⁵⁹

⁵⁵ Lásd bővebben 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

⁵⁶ 2011. évi CLXIII. törvény 21. § (1) bekezdés

⁵⁷ 2011. évi CLXIII. törvény 21. § (2) bekezdés

⁵⁸ Lásd a 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádelemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról 63. § (1) bekezdés

⁵⁹ Lásd a 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 2. § (3) bekezdés

A vádemelés alapja a vádirat. A vádirat az ügyész által kibocsátott olyan irat, amelyben a nyomozás irataival alátámasztva azt állítja, hogy a vádlott a vádiratban leírt bűncselekményt elkövette és ő ezt a bíróság előtt bizonyítani fogja, és ezért indítványozza a vádlott bűnösségének megállapítását, és vele szemben a törvény szerinti büntetések és intézkedések kiszabását. A vádirat tartalmi elemeit törvényi szabályozás konkretizálja.⁶⁰

2.3. A büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyelete

A törvényességi felügyelet az ügyészség további feladatát képezi és részletes szabályait a Be. tartalmazza.⁶¹ Ezért a törvényben, annak meghatározása mellett, hogy az ügyész a büntetőbíróságok előtt érvényesíti az állam büntetőigényét az igazságszolgáltatás közreműködőjeként, elegendő a vádat képviselő és azzal rendelkezni jogosult ügyész főbb feladatainak általános jellegét megjelölni.

Magyarországon e jogintézmény több száz éves múltra tekint vissza, majdhogynem azt lehet mondani, egyidős az ügyészséggel. A büntetés végrehajtási ügyészi törvényességi felügyelet jelenti az állampolgárok, az elítéltek jogainak védelmét, de egyben az állam büntetőigénye érvényesülésének eszközét is, a társadalom és a többi állampolgár védelmét, az állami szervek kötelezettségei teljesítésének kikényszerítését, az esetleges joggal való visszaélés kiküszöbölésének garanciáját. Célja a büntető határozat törvényes végrehajtásának elősegítése, de cél annak előmozdítása is, hogy az adott büntetés, intézkedés betöltse rendeltetését, ami a törvénysértések feltárásával, megelőzésével szolgál.⁶²

Az ügyész e tevékenységét az Alaptörvény 29. cikk (2) bekezdésének c) pontja deklarálja, míg a részletszabályokat, az ügyész feladat és hatásköreit az Ütv. 22.-24 §-a és a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről szóló 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás tartalmazza; de számos egyéb jogszabályban is nevesítik az ügyészség e jogintézményét.

A büntető ügyekben és törvényekben meghatározott joghátrányokat tartalmazó jogerős határozatok végrehajtásának törvényessége felett az ügyész gyakorol felügyeletet. Az

⁶⁰ Lásd bővebben 1998. évi XIX. § törvény büntetőeljárásról 217. (3) bekezdés, valamint 11/2003. (ÜK. 7.) legfőbb ügyészi utasítás 70. §-a

⁶¹ Lásd bővebben 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

⁶² Vókó György: Magyar büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus. Budapest-Pécs, 2006. 412. oldal

ügyész a legfőbb ügyész utasítása alapján az egész ország területén, vagy illetékességi területén kívül is elláthatja a büntetés-végrehajtási felügyelet feladatait. Az ügyész e felügyeleti tevékenysége során: „bármely időpontban és helyen ellenőrizheti a törvényekben meghatározott joghátrányok és jogkorlátozások végrehajtásának, a fogvatartottakkal való bánásmódnak a törvényességét, a végrehajtás alatt állók jogvédelmére vonatkozó rendelkezések érvényesülését”. Az ügyész köteles haladéktalanul szabadlábra helyezni azt, akit törvényes határozat nélkül vagy a határozatban megjelölt időponton túl tartanak fogva. Az ügyész a büntetés-végrehajtáshoz kapcsolódó bírósági eljárásban részt vehet, indítványt tehet, és jogorvoslással élhet.”⁶³

Az ügyész a büntetés-végrehajtási felügyelet során ellenőrzi:

- a) a büntetés-végrehajtási intézetekben (a továbbiakban: bv. intézet) és a nyomozó hatóságoknál a szabadságvesztés, az őrizet és az előzetes letartóztatás, a kényszergyógykezelés és az ideiglenes kényszergyógykezelés, az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet, a szabálysértési és a pénzbírságot, rendbírságot helyettesítő elzárás, valamint a nyomozó hatóságok előállító helyiségeiben foganatosított személyes szabadságkorlátozás végrehajtásának,
- b) a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (továbbiakban: BÁH) közösségi szállásain és befogadó állomásain, a kijelölt kötelező tartózkodás foganatosításának,
- c) a büntetések, a mellékbüntetések és az intézkedések végrehajtásának,
- d) a házi őrizet végrehajtásának,
- e) a 2009. évi XLVII. törvény⁶⁴ hatálya alá tartozó nyilvántartásoknak,
- f) a körözési nyilvántartásnak,
- g) az utógondozás végrehajtásának, valamint
- h) a kitoloncolás végrehajtásának a törvényességét.⁶⁵

⁶³ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 5. § (1) bekezdés

⁶⁴ A bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló törvény

Az ügyész közreműködik a büntetés-végrehajtással kapcsolatos bírósági eljárásban; ennek során:

- a) indítványt tesz a feltételes szabadság megszüntetésére, a feltételes szabadságon lévő pártfogó felügyelet alatt állót kötelező magatartási szabályok megváltoztatására, a közérdekű munka végrehajtása során más munkahely kijelölésére, a közérdekű munkának szabadságvesztésre való átváltoztatására, a kiutasítás végrehajthatósága kizártságának, illetve a kiutasítás végrehajthatóságának megállapítására,
- b) részt vesz a büntetés-végrehajtási bíró által tartott tárgyaláson, az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt és az előzetesen letartóztatott büntetés-végrehajtási bíró által tartott meghallgatásán, illetőleg a meghallgatáson akkor is, ha a feltételes szabadság megszüntetésére irányuló eljárásban ideiglenes fogvatartásba vételt rendeltek el; a meghallgatáson akkor is részt vesz, ha azt szükségesnek tartja,
- c) a büntetés-végrehajtási intézet, továbbá a büntetés-végrehajtásban közreműködők (közérdekű munka végrehajtására kijelölt munkahely, pártfogó felügyelő, rendőrség, önkormányzat stb.) ez irányú kérésére, illetve saját kezdeményezésére indokolt esetben fellebbezéssel él a büntetés-végrehajtási bíró által hozott végzés ellen, illetve más jogorvoslatot kezdeményezhet.⁶⁶

A felügyelet gyakorlása keretében az ügyészt különféle jogosultságok, kivételes esetekben pedig kötelezettségek illetik meg: a büntetés-végrehajtási intézetben, a rendőrségi fogdában, a nyomozó hatóságok előállító helyiségeiben, a közösségi szálláson, a befogadó állomáson és az őrzött szálláson meghallgatja a fogvatartottakat. A büntetőeljárás érdemére vonatkozó panaszokat, kérelmeket, bejelentéseket az ügyben eljáró ügyészséghez, illetve bírósághoz kell továbbítani, amiről a fogvatartottat tájékoztatni kell.

Az ügyész köteles az őrizet és az előzetes letartóztatás, az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet, a BÁH közösségi szállásán és befogadó állomásán kijelölt kötelező tartózkodás, a szabálysértési és a pénzbírságot, rendbírságot helyettesítő elzárás, valamint a nyomozó hatóságok előállító helyiségeiben fogatosított személyes

⁶⁵ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 2. § (1) bekezdés

⁶⁶ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 2. § (2) bekezdés

szabadságkorlátozás végrehajtásának törvényességét havonta legalább kétszer ellenőrizni, megvizsgálni a befogadás alapjául szolgáló iratok szabályszerűségét, az ezekben írt rendelkezések végrehajtását, a fogva tartási határidők betartását.⁶⁷

Az ügyész folyamatosan vizsgálja a fogva tartás rendjének – különösen a fogva tartás körülményeinek, a kényszerítő eszközök alkalmazásának – a törvényességét, így

- a) az őrizet, az előzetes letartóztatás, az előállító helyiségekben foganatosított személyes szabadságkorlátozás,
- b) az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet,
- c) a kijelölt kötelező tartózkodás, valamint
- d) a szabálysértési és a pénzbírságot, rendbírságot helyettesítő elzárás végrehajtására vonatkozó jogszabályokban előírt jogok biztosítását és köteleességek teljesítésének megkövetelését.⁶⁸

Az ügyész minden vizsgálata alkalmával kiemelt feladatként ellenőrzi – külön intézkedésben meghatározottak szerint – a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességét. Amennyiben az ügyész az ellenőrzés során észleli, hogy az ellenőrzött intézetben fiatalkorúval szemben is foganatosítanak személyes szabadságkorlátozást, az ellenőrzést a külön szabályok szem előtt tartásával vele kapcsolatban is lefolytatja, és az ellenőrzésről készült feljegyzést megküldi, vagy a fiatalkorú fogva tartásának tényét jelzi a fiatalkorúak ügyészének, aki az ellenőrzést lefolytatja.

Az ügyész törvényességi felügyeletet gyakorol a szabadságvesztés végrehajtásának keretében is. Az ügyész e keretben ellenőrzi:

- a) a befogadási eljárás, a fogva tartás és a szabadítás törvényességét, valamint
- b) a szabadságvesztés végrehajtásának rendjére,
- c) az elítéltek jogaira és kötelezettségeire, anyagi és egészségügyi ellátására, jutalmazására és fegyelmezésére, valamint munkáltatására vonatkozó rendelkezések megtartását.⁶⁹

⁶⁷ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 5. § (1) bekezdés

⁶⁸ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 5. § (2) bekezdés

A büntetés-végrehajtás törvényessége feletti felügyelet módszerei és intézkedései:

- a törvényességi vizsgálatok,
- az intézkedések,
- a rendelkezés,
- a felhívás és
- a felelősségre vonás kezdeményezése.⁷⁰

A büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről szóló 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás 29. § (1) bekezdése értelmében „a büntetőügyben hozott határozat végrehajtásának törvényessége feletti felügyelet főbb módszerei: a Legfőbb Ügyész által előírt és a helyi törvényességi vizsgálatok”. A megtartott vizsgálatról – annak jellegétől függően – külön-külön vagy összefoglaló feljegyzést kel készíteni. A vizsgálatról készült feljegyzést az ügyész külön átirattal megküldi a vizsgált szerv vezetőjének; és a szükséges intézkedést az átiratban kell kérni a bíróságtól, vagy rendelkezést, illetve felhívást adni más szervezeteknek. A 29. § szerinti törvényességi vizsgálatról készített feljegyzés 1 példányát az ügyész – 15 napon belül – külön átirattal megküldi a vizsgált szerv vezetőjének. Az átiratban kell a szükséges intézkedést kérni a bíróságtól, más szervezeteknek pedig rendelkezést vagy felhívást adni. Az ügyész abban az esetben fordul felhívással az illetékes vezetőhöz, ha törvénysértő gyakorlatot vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértést észlel, valamint egyéb törvénysértő tevékenység vagy mulasztás elkövetését tapasztalja. A cselekmény jellegétől függően az alábbiak szerint kezdeményezheti a felelősségre vonást:

- amennyiben bűncselekmény elkövetésének gyanúja merül fel, részletesen leírt tényállással és a rendelkezésre álló bizonyítékok megjelölésével készített feljegyzéssel tájékoztatja a megyei (fővárosi) főügyészt
- fegyelmi vétség esetén az arra illetékes szerv vezetőjénél fegyelmi eljárást, míg
- szabálysértés megállapítására alkalmas cselekmény elkövetése esetén szabálysértési eljárást kezdeményez

⁶⁹ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 6. §

⁷⁰ Lásd bővebben 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről

- kártérítési eljárás proponálására akkor van lehetőség, ha a törvénysértés folytán károkozás is történt és kezdeményezést fontos állami vagy társadalmi érdek indokolja, illetve ha a jogosult nem képes jogainak védelmére.⁷¹

2.4. A nemzetközi bűnügyi együttműködés

Magyarország legfőbb ügyésze az Európai Unióhoz történő csatlakozása óta részt vesz az európai tagországok ügyészei Eurojustice tanácskozásain. Emellett a Hágában működő igazságügyi együttműködési és koordinációs szerv, az Eurojust Kollégiumának magyar tagja is van, aki a Legfőbb Ügyészség delegáltja; elősegítve ezzel a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés, a jogsegélyek és egyéb kérelmek teljesítését.⁷²

Az Európai Unió területén több jogszabály is született annak érdekében, hogy nemzetközi alapokra helyezték a büntetés-végrehajtási szabályozást.

E feladat ellátása terén a legfőbb ügyész kizárólagos hatáskörébe tartozik a joghatóságról való lemondás kérdésében történő döntés. Az Európai Unióval folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvények lehetővé tették a tagállamok igazságügyi hatóságai között a közvetlen érintkezést. Ennek célja a bűnözés elleni küzdelem hatékonyabbá tétele volt. A törvények rendelkezései tételesen kimondják, hogy a magyar hatóság közvetlenül tehet feljelentést a külföldi állam igazságügyi hatóságánál, valamint közvetlenül fogadhat és kérhet eljárási jogsegélyt. Abban az esetben, ha a nemzetközi bűnügyi együttműködésről szóló törvények másként nem rendelkeznek, akkor a legfőbb ügyész dönt a büntetőeljárás külföldi hatóságnak történő átadásáról, külföldi hatóságnál történő feljelentésről, büntetőeljárás külföldi hatóságtól történő átvételéről, valamint a jogsegélyek átadásának és átvételének tárgyában. Az együttműködés során az ügyészre vonatkozó rendelkezések az irányadóak.⁷³

⁷¹ 5/2012. (I. 27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről 33. § (1) bekezdés, 34. §, valamint 35. §

⁷² <http://www.mklu.hu/cgi-bin/index.pl?lang=hu/>

⁷³ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 25. §

3. Az ügyészség közérdekvédelmi szakági feladatai

3.1. A közérdekvédelmi szakági feladatok közös szabályai

Az ügyészségnek az Ütv-ben nem szabályozott büntetőjogon kívüli közérdekű feladat- és hatásköreiről külön törvények rendelkeznek. Az ügyész ezeket a hatásköreit a az igazságszolgáltatás közreműködőjeként látja el, mégpedig a törvénysértés kiküszöbölése érdekében elsősorban bírósági peres és nemperes eljárások megindításával (perindítási jog), hatósági eljárások kezdeményezésével és jogorvoslat előterjesztésével.⁷⁴ Ezeket nevezhetjük együttesen ügyészi fellépésnek.

Az ügyész a közérdek védelme és a törvényesség helyreállítása érdekében akkor lép fel, ha súlyos törvénysértést tár fel. Azokban az ügyekben, amelyekben az ügyészi fellépés feltételei fennállnak, de az ellenérdekű fél a fellépésre okot adó körülményt maga is orvosolni tudja, az ügyész a fellépést megelőzően önkéntes teljesítésre felhívással élhet.⁷⁵ A felhívás címzettje a megadott határidőn belül az iratok megküldésével tájékoztatja az ügyészt arról, hogy a törvénysértést orvosolta, testületi döntést igénylő esetben a testület összehívásáról intézkedett, vagy – indokai kifejtésével - arról, hogy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet. Ha a felhívás címzettje az ügyész által megadott határidőn belül a felhívásban foglaltaknak nem tesz eleget, nem válaszol, vagy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet, az ügyész 30 napon belül fellép, vagy értesíti a címzettet az eljárása megszüntetéséről. Testületi döntést igénylő esetben ezt a határidőt a testület, döntést hozó ülésének időpontjától kell számítani. Ha az ügyész törvényben meghatározott fellépési joga mérlegelésen alapul, és a fellépés mellőzéséről dönt, a fellépés érdekében hozzá forduló kérelmezőt indokolt állásfoglalásban köteles erről tájékoztatni. A kérelmező jogosult - a kézhezvételtől számított 8 napon belül – a felettes ügyésznél az állásfoglalás felülvizsgálatát kezdeményezni. A felülvizsgálat lehetőségéről a kérelmezőt tájékoztatni kell.

⁷⁴ Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 133. oldal

⁷⁵ Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 133. oldal

A törvénysértésnek nem minősülő hiányosságra és az olyan, csekély jelentőségű törvénysértésre, amely fellépést nem tesz indokolttá, az ügyész jelzésben hívja fel az illetékes szerv vezetőjének figyelmét. Ha az ügyész ezt kéri, az illetékes szerv vezetője a jelzéssel kapcsolatos álláspontjáról az ügyészt harminc napon belül értesíti.⁷⁶

3.2. Az ügyész részvétele a peres és nemperes eljárásokban

Az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg a peres és nemperes eljárásban hozott határozatok közül azokkal szemben, amelyet törvény alapján vele bármely módon közölni kell. Ilyen eset a példának okáért, ha törvény alapján az ügyész jogi személy működésének törvényességét ellenőrizheti, a jogi személy nyilvántartásba vételéről (bejegyzéséről), illetve nyilvántartási adataiban elrendelt változásról rendelkező bírósági határozatot (hatósági döntést) az ügyésszel közölni kell. Törvény által meghatározott esetben az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg akkor is, ha az eljárásban félként nem vett részt, vagy a határozatot vele közölni nem kellett.

Ha az ügyész más személy jogainak védelme érdekében kezdeményez eljárást, vagy fellép, úgy eljárási jogait a fél magánautonómiájának és rendelkezési jogának tiszteletben tartásával gyakorolja. A törvény példálózó jelleggel felsorolja azokat a védett értékeket, amelyek az ügyészi perindítás szempontjából kiemelt jelentőséggel bírnak, de nem zárja ki, hogy törvény az ügyész számára a jövőben további hatásköröket biztosítson.

Jelentős rendelkezése a törvénynek, hogy amennyiben törvény az ügyészt perindításra jogosítja, az eljárás közérdekűségét vélelmezni kell. E törvényi vélelem alapja, hogy az ügyész közjogi hatásköreit a közérdek védelmében gyakorolja. Az ügyész részvételét a peres és nemperes eljárásokban az Ütv. 27. §-a szabályozza. Eszerint az ügyész:

- a) a perben felperesként vagy az ellene indított perben alperesként vesz részt,
- b) a mások között folyó perben törvény felhatalmazása alapján felléphet, vagy
- c) a más által indított perbe - törvényben meghatározott esetben és módon - beléphet.⁷⁷

⁷⁶ Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 133. oldal

⁷⁷ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 27. § (1) bekezdés

Az ügyészt abban a peres vagy nemperes eljárásban, amelyet törvény alapján indít, vagy ellene indítanak, a féllel azonos jogok illetik meg. Perbeli fellépése esetén az ügyész a fél jogait gyakorolja, de köteles tiszteletben tartani a felek rendelkezési jogát. Az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg a peres és nemperes eljárásban hozott határozatok közül azokkal szemben, amelyet törvény alapján vele bármely módon közölni kell. Törvény által meghatározott esetben az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg akkor is, ha az eljárásban félként nem vett részt, vagy a határozatot vele közölni nem kellett. Ha törvény az ügyészt perindításra jogosítja, az eljárás közérdekűségét vélelmezni kell.

Törvény perindításra jogosíthatja az ügyészt különösen:

- a) a nemzeti vagyonnal történő rendelkezéssel,
- b) a közpénzek jogszerűtlen felhasználásával,
- c) a semmis szerződéssel a közérdekben okozott sérelem megszüntetésével,
- d) a közhiteles nyilvántartásba bejegyzett adatokkal,
- e) a környezet, természet és termőföld védelmével,
- f) magánszemélyek fogyasztói szerződésai (általános szerződési feltételek) megtámadásával,
- g) családi jogállás megváltoztatásával összefüggésben.⁷⁸

4. A közérdekvédelmi tevékenység kiemelt területei:

- a) egyes hatósági eljárásokhoz és intézkedésekhez kapcsolódó ügyészi feladatok ellátása,
- b) a szabálysértési ügyek,
- c) egyes jogi személyekkel és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel kapcsolatos ügyészi feladatok ellátása,
- d) a polgári bíróság előtti ügyészi tevékenység.⁷⁹

⁷⁸ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 21. § (5) bekezdés

⁷⁹ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről IV. fejezet

4.1. Az egyes hatósági eljárásokhoz és intézkedésekhez kapcsolódó ügyészi feladatok ellátása

Az ügyész ellenőrzi a közigazgatási hatóságok, valamint más jogalkalmazó szervek által hozott egyedi, bíróság által felül nem bírált jogerős vagy végrehajtható döntések, valamint hatósági intézkedések törvényességét.⁸⁰ A törvény jelentősen csökkentette az ügyészi fellépésre rendelkezésre álló objektív határidőket. Ha törvény eltérően nem rendelkezik, akkor erre a törvénytörő döntés jogerőre emelkedésétől vagy a végrehajtás elrendelésétől számított legfeljebb egy éven belül – kötelezettséget megállapító, jogot elvonó vagy korlátozó döntés esetén a végrehajtáshoz való jog elévüléséig, követelés biztosítását vagy dolog zárlatát elrendelő döntéssel szemben mindaddig, amíg ez az állapot fennáll – van mód.⁸¹

Ha az ügyész felhívásban indítványozta a törvénytörő döntés végrehajtásának felfüggesztését, a felhívás címzettje a végrehajtást a döntéséig köteles azonnal felfüggeszteni. Hatósági döntést érintő felhívás eredménytelensége esetén az ügyész az alapügyben hozott jogerős döntést támadhatja meg keresettel a bíróság előtt. A hatóság eljárási kötelezettségének elmulasztása esetén a mulasztás megszüntetésére felszólító ügyészi felhívásban megállapított határidő eredménytelen elteltét követően az ügyész a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvény alapján bírósághoz fordulhat a hatóság eljárásra kötelezése iránt.⁸²

4.2. Szabálysértési ügyek

A feladatokat alapvetően a szabálysértési törvény állapítja meg.⁸³ E feladatkör speciális feladatellátást igényel, az egyéb hatósági eljárásokra vonatkozó szabályokhoz képest. Egy részük sajátos időbeni alkalmazhatósági feltételt határoz meg arra az esetre, ha szabálysértési hatóság büncselekményt bíralt el szabálysértésért. Másik részük indítványtételi lehetőséget biztosít, valamint jogorvoslati fórumként ad szerepet az

⁸⁰ 2011. évi CLXIII. törvény 29. § (1) bekezdés

⁸¹ Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 134. oldal

⁸² 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

⁸³ Lásd bővebben 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

ügyésznek.⁸⁴ Ez alapján az ügyész - az Ütv. szerinti általános ügyési jogkörökön kívül - a következő feladatköröket gyakorolja:

- a) dönt a szabálysértési eljárás alá vont személy vagy tanú elővezetésének jóváhagyásáról;
- b) hivatalból vizsgálja a szabálysértési eljárást megszüntető határozatok jogszerűségét;
- c) nyomozás elrendelését kezdeményezi, ha a hatóság bűncselekményt bírált el szabálysértésként;
- d) törvényben meghatározott szabályok szerint elbírálja a szabálysértési hatóság intézkedése és határozata ellen benyújtott panaszt; a megalapozatlan vagy elkésett panaszt elutasítja, vagy a határozatot hatályon kívül helyezi;
- e) perújítást kezdeményez, ha a bíróság szabálysértési eljárásban bűncselekményt bíralt el.⁸⁵

4.3. Egyes jogi személyekkel és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel kapcsolatos ügyési feladatok ellátása

Az ügyészt törvényben meghatározott jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek közhiteles nyilvántartásba vételét (bejegyzését), törlését elrendelő, valamint a nyilvántartásba bejegyzett adatok változásával kapcsolatban hozott bírósági határozattal (hatósági döntéssel) szemben jogorvoslati vagy perindítási jog illeti meg. Ha a közhiteles nyilvántartás adata törvénysértő, vagy utóbb törvénysértővé vált, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - az adat törlését, kijavítását, megváltoztatását kezdeményezheti.⁸⁶

Ha a jogi személy működésének törvényességét az ügyész ellenőrizheti, a bejegyzésről, változásról rendelkező bírósági határozatot az ügyésszel közölni kell. Ha a jogi személy működésének törvényessége másképpen nem biztosítható, az ügyész törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva keresettel a bírósághoz fordulhat. A keresetindítást megelőzően - azt elkerülendő - az ügyész felhívással élhet, ha az ellenérdekű fél a fellépésre okot adó körülményt saját maga is orvosolni tudja. A törvény hangsúlyozza,

⁸⁴ Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In: Magyar Jog 2012. 3. szám 134. oldal

⁸⁵ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 30. §

⁸⁶ 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 28. §

hogyan az ügyész a jogi személyek működése törvényességének helyreállítása, megszüntetése vagy felosztatása iránt perindítási joggal akkor él, ha a perindításra okot adó feltételek megalapozottan fennállnak. A rendelkezés szerint a külön törvényekben meghatározott feltételeken túl a perindításra - kizáró törvényi rendelkezés hiányában - az ügyész akkor is jogosult, ha a jogszabálysértés a jogi személy törvényes működését veszélyezteti. A felhívás eredménytelensége esetén az ügyész keresete alapján a bíróság megsemmisíti a jogi személy bármely szervének törvénysértő határozatát, és szükség szerint új határozat meghozatalát rendeli el, a működés törvényességének helyreállítása érdekében összehívja, vagy határidő tűzésével a törvényes működés helyreállítására kötelezi a legfőbb szervet, és minderről értesíti a jogi személynél választott felügyelő szervet is. Ha a törvényes működés nem állítható helyre vagy a határidő eredménytelenül telt el, a jogi személyt a bíróság megszünteti.⁸⁷

5. Gyermek és ifjúságvédelmi ügyészi szakági feladatok

Az ügyészségi törvény 2. § (1) bekezdés h) pontja értelmében „az ügyészség kiemelt figyelmet fordít a kiskorúak által és a sérelmükre elkövetett bűncselekmények üldözésére, a fiatakorúak ellen indult szabálysértési és büntetőeljárás különös szabályainak betartására; törvényben meghatározott esetekben közreműködik a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében.”

A gyermek- és ifjúságvédelmi ügyészi tevékenység a kiskorúak garanciális védelmét hivatott szolgálni. Az ehhez kapcsolódó feladatok megjelennek mind az ügyészség büntetőjogi, mind magánjogi tevékenységei között.

A fiatakorúak ügyésze e tevékenységét (feladatait, hatáskörét és illetékességét) a hatályos legfőbb ügyészi szakági alaputasítás, a gyermek-és ifjúságvédelmi ügyészi szakfeladatok ellátásáról szóló 9/2012. (II.16.) LÜ utasítás szabályai szerint végzi, miszerint szükség szerint együttműködik a gyermek- és ifjúságvédelemben érdekelt állami és társadalmi szervekkel.⁸⁸

A büntetőjogi szakterületen a fiatakorúak ügyészenek hatáskörébe tartoznak:

⁸⁷ Bányi Emese- Hallók Tamás- Panyi Béla- Pap Gábor- Paulovics Anita Alkotmányjog Bachelor szakos hallgatók számára (Miskolci Egyetem 2012)

⁸⁸ 9/2012. (II.16.) LÜ utasítás 2. §-ának (1) bekezdése g) pont

- a fiatalok által elkövetett bűncselekmények miatt indult büntetőügyek, - a fiatalok és a felnőtt korúak összefüggő büntetőügyei (vegyes büntetőügyek),
- a gyermekkorúak ügyei, kivéve, ha azok kizárólag felnőtt korúak ügyével állnak összefüggésben.⁸⁹

Közérdekvédelmi területen a fiatalok ügyészenek hatáskörébe tartozik különösen:

- a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatokat ellátó közigazgatási hatóságokkal, valamint a bíróságon kívül más jogalkalmazó szervekkel összefüggő, a gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet folytató intézmények működésével és a szabálysértési hatóság előtt kiskorúak által elkövetett cselekmények miatt indult eljárásokkal, továbbá a gyermekotthonok törvényességi ellenőrzésével kapcsolatos ügyészi tevékenység.⁹⁰

V. Kazincbarcikai járási ügyészség illetékességi területének 2012. évi bűnügyi helyzetének bemutatása

A Kazincbarcikai járási ügyészségre vonatkozó szabályokat a Be. tartalmazza részletesen. Az ügyészség hatáskörét és illetékességét általában annak a bíróságnak a hatásköre és illetékessége határozza meg, amely mellett működik. Az ügyészség szervezetét külön törvény alapján a legfőbb ügyész határozza meg.⁹¹

A járási ügyészség illetékességi területe az Edelényi Járást, a Kazincbarcikai Járást, és a Putnoki Járás bizonyos településeit, összességében a megye 27,6 %-át öleli fel.⁹² Kazincbarcika és Edelény kivételével, akik a területközpontot testesítik meg ezen a területen, gazdaságilag elmaradott, aprófalvas jellegű, valamint demográfiailag elmaradott térségekről beszélhetünk. Illetékességi területéhez 2008. július 1. napjával kezdve 5 város és 77 település tartozik. E települések lakosságának 50%-a a városban él, azonban a települések 48%-a 500 fő alatti népességgel rendelkezik, valamint az Edelényi Járás területén 8 olyan település is adott, ahol a lakosság a 100 főt sem éri el. Ezen adatok ismeretében áttekinthetővé válik- igaz csak általánosságban – a bűncselekmények alakulása. E tekintetben megyei szinten illetve helyi szinten eltérő

⁸⁹ 9/2012. (II.16.) LÜ utasítás a gyermek-és ifjúságvédelmi ügyészi szakfeladatok ellátásáról 3. § (1) bekezdés

⁹⁰ 9/2012. (II.16.) LÜ utasítás a gyermek-és ifjúságvédelmi ügyészi szakfeladatok ellátásáról 20. §

⁹¹ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 30. § (1) bekezdés

⁹² Kazincbarcikai Járási Ügyészség 2012. évi működéséről jelentés a B.-A.-Z. Megyei főügyészségnek p. 6.

elmozdulás tapasztalható. A befejezett nyomozásokban ismertté vált bűncselekmények száma az elmúlt évekhez képest a Kazincbarcikai Rendőrkapitányságon -3,2%-kal csökkent, míg az Edelényi Rendőrkapitányságon 4%-os emelkedés tapasztalható.

A bűnüldöző hatóságok széleskörű bűnmegelőzési tevékenysége ellenére is a lakosság biztonságérzetét erősen befolyásoló bűncselekmény-sorozat van jelen ezen illetékességi területen. A leggyakoribbnak az úgynevezett „trükkös lopások” bizonyulnak, amit rendszerint a város szélein élő idősök, akik koruknál, vagy egyéb körülmény folytán mozgásukban vagy szellemi képességeikben korlátozottak.⁹³

Az állampolgárok biztonságérzetét romboló szabálysértések, bűncselekmények visszaszorítása érdekében meghozott számos intézkedés – elsődlegesen az jogkövetkezmények szigorítása terén- csak akkor eredményezik az ilyen jellegű cselekmények látványos és mérhető, a lakosság által is ténylegesen érezhető csökkenését, ha a szigorú jogkövetkezményeket van kivel szemben alkalmazni, azaz a bűnüldöző hatóságok az elkövetők személyét felderítik. Ezáltal az állampolgárok is úgy érzik, hogy valóban van értelme a hatóságokhoz fordulni, s így a kisebb közösségek tagjai által köztudott, ugyanakkor a hatóságok előtt ismeretlen, a mindennapok közérzetét hátrányosan befolyásoló bűncselekmények, szabálysértések száma csökken.⁹⁴

Az ügyészi szakági tevékenység során arra törekednek, hogy az anyagi és eljárási szabályokban bekövetkező változásokkal megfelelő lépést tartsanak, azokat helyesen alkalmazzák, betartsák és betartassák a mindennapok során. E keretben kiemelt figyelmet fordítanak a vádemelés elhalasztására alkalmas ügyek kiválasztására, a lemondásos eljárás, illetve a távollévő terhelttel szembeni vádemelés, valamint a közvetítői eljárások alkalmazhatóságára és a bíróság elé állítás szorgalmazására.⁹⁵

A Kazincbarcikai ügyészség szinte teljes mértékben a nyomozás irányítójának a tényleges szerepét gyakorolja. A fokozott ügyészi felügyelet alá vont ügyek és intézkedések mellett rendszerint megtalálhatóak olyan ügyek is, amelyek nyomozati utasítást, anyagi és eljárási szabályokat, valamint figyelemfelhívást tartalmazó utasítást is alkalmaznak. Az ügyésznek jelen helyzetben is valamennyi tárgyaláson részt kell

⁹³ Kazincbarcikai Járási Ügyészség 2012. évi működéséről jelentés a B.-A.-Z. Megyei főügyészségnek p. 7.

⁹⁴ Kazincbarcikai Járási Ügyészség 2012. évi működéséről jelentés a B.-A.-Z. Megyei főügyészségnek p. 8.

⁹⁵ Kazincbarcikai Járási Ügyészség 2012. évi működéséről jelentés a B.-A.-Z. Megyei főügyészségnek p.15.

vennie- ebbe beletartoznak a fiatalok vádképviselete is- így a Törvényszék a Kazincbarcikai Járásbíróság ügyhátralékának feldolgozására 22 helyettesítő bírót rendelt ki a büntetőügyek tárgyalására.

A vádat képviselő ügyészek a vádképviseleti tevékenység ellátása során élve a rendelkezésre álló eszközökkel, perbeszédeikkel elősegítik a bizonyítás eredményességét, a súlyosító és enyhítő körülmények feltárását, előadását, valamint az ügyészi indítványoktól eltérő ítéletekkel szemben következetes fellebbezéseikkel közreműködnek a helyes büntetéskiszabási gyakorlat kialakításában.⁹⁶

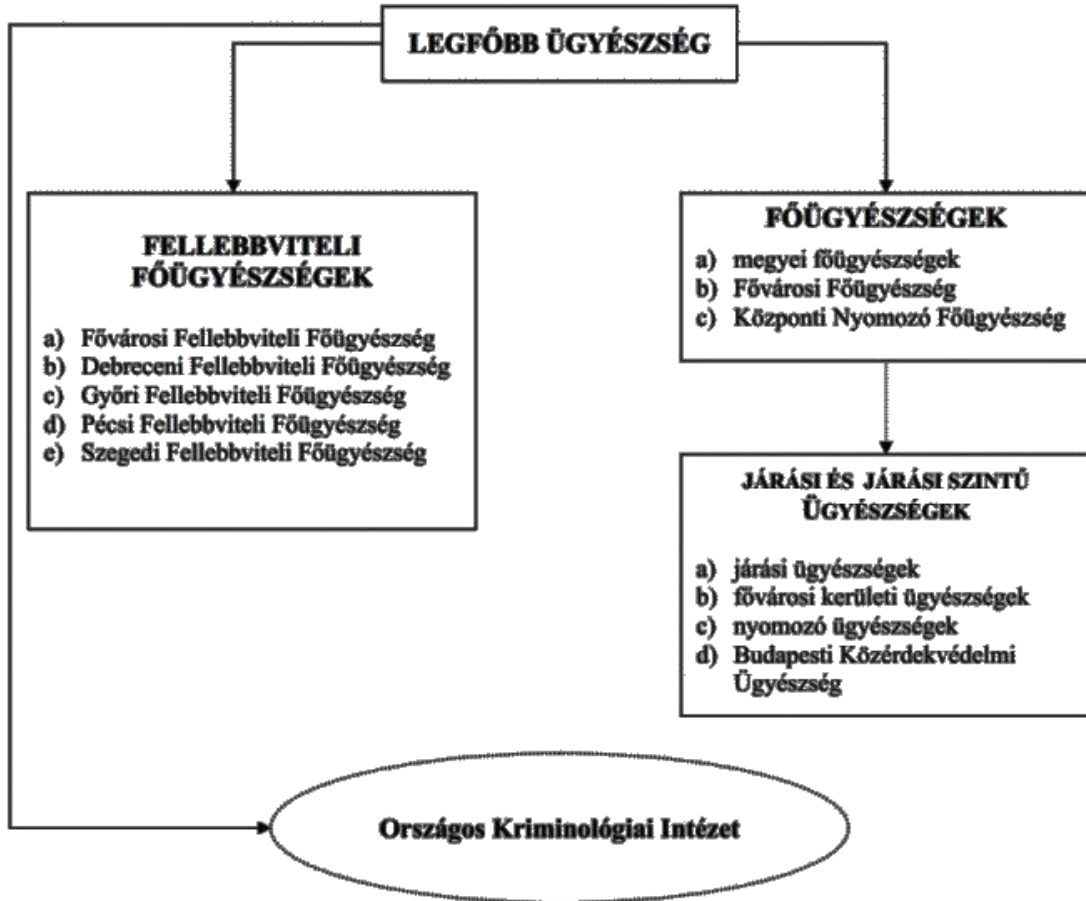
A közérdekvédelmi ügyészi tevékenység ellenőrzése a feladatok és az ügyek megbeszélésén keresztül tapasztalataik átadásával, a gyakran előforduló problémák megbeszélésével járulnak hozzá az ügyészi munkához elengedhetetlen tudás megszerzéséhez.⁹⁷

⁹⁶ Kazincbarcikai Járásbíróság 2012. évi működéséről jelentés a B.-A.-Z. Megyei főügyészségnek p.16.

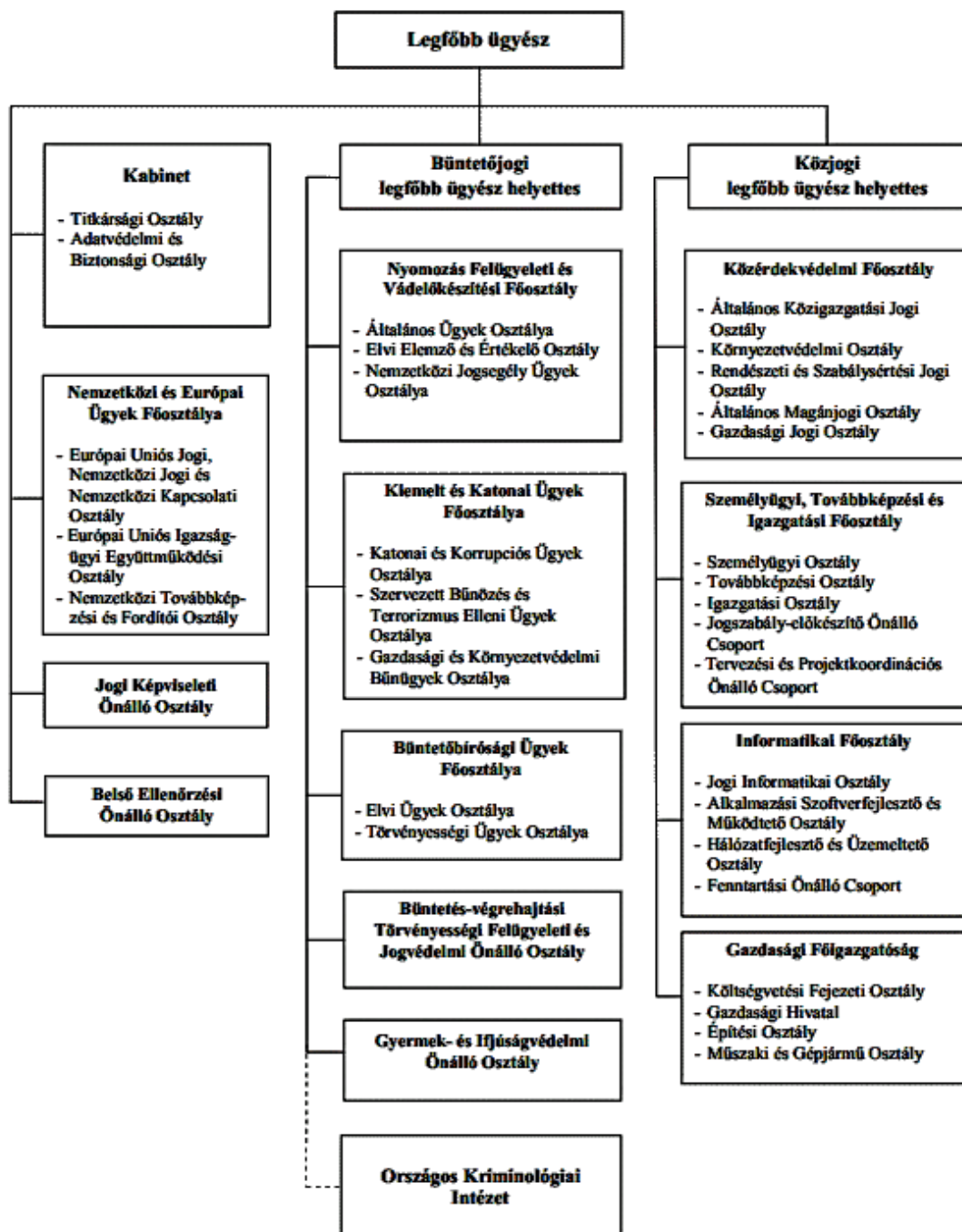
⁹⁷ Kazincbarcikai Járásbíróság 2012. évi működéséről jelentés a B.-A.-Z. Megyei főügyészségnek p.16.

VI. Mellékletek

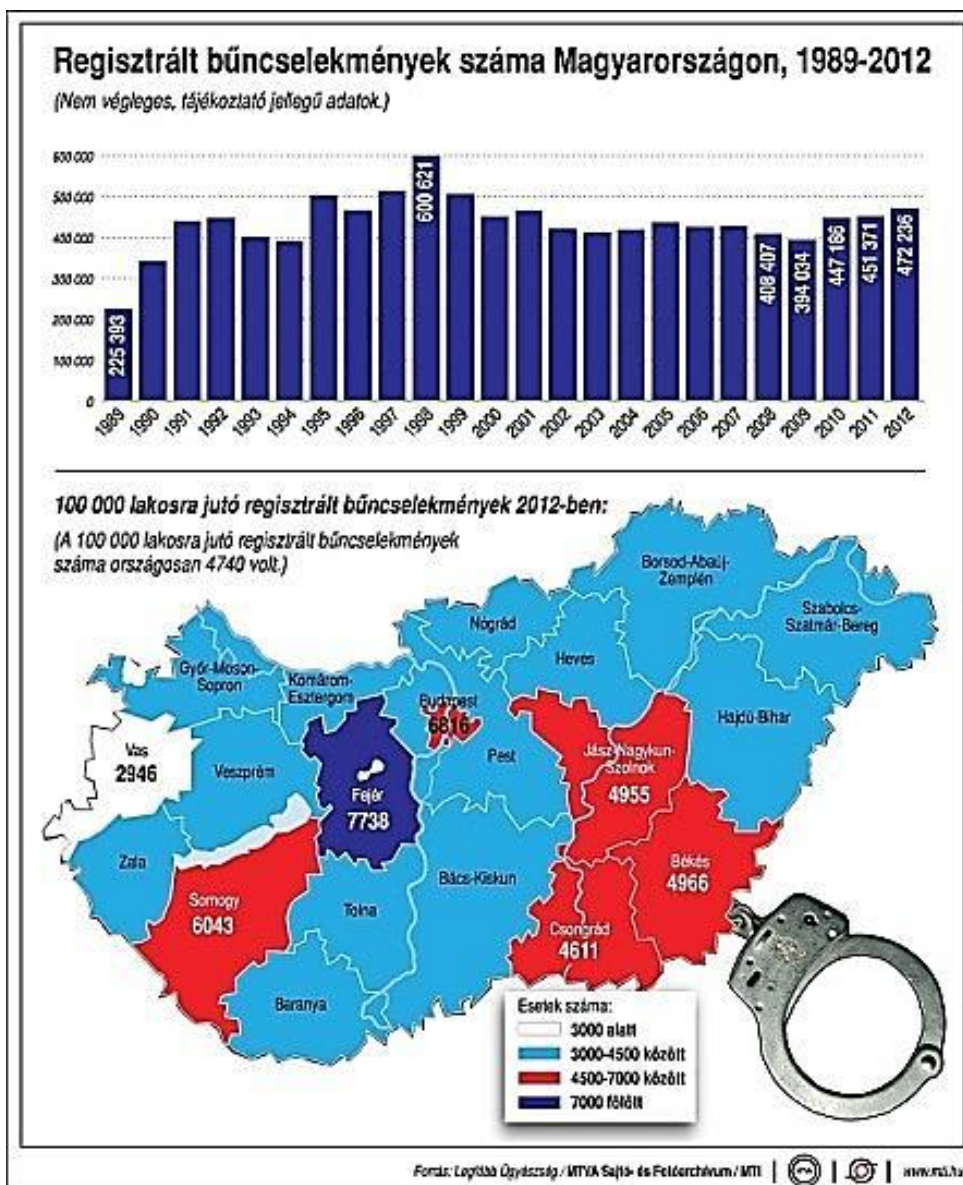
1. számú melléklet

2.számú melléklet

3.számú melléklet

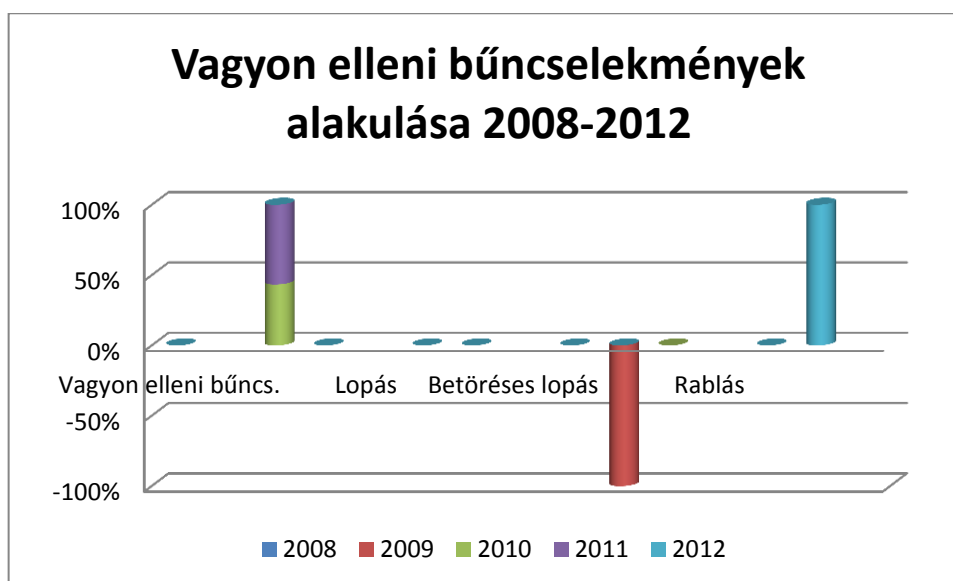
4. számú melléklet

A Kazincbarcikai Járási Ügyészség statisztikai kimutatása a vagyon elleni bűncselekmények alakulásáról 2008-2012.

	2008		2009		2010		2011		2012	
Vagyon elleni bűncs.	R.KP.KB./R.KP.E D.		R.KP.KB./R.K P.ED		R.KP.KB./R.K P.ED		R.KP.KB./R.K P.ED		R.KP.KB./R.K P.ED	
	1207	620	1259	373	1244	396	1623	506	1469	510
					-1%	+6.2%	+3%	+21%	-9.4%	-3.4%
Lopás	464	228	560	232	584	205	886	311	673	306
	-25%	-19.4%	+20%	+1.75%	+4%	-11.6%	+51%	34.8%	-24%	-1.9%
Betörés es lopás	291	116	130	76	363	124	308	136	432	128
	12.36%	30.3%	-55%	-34%	+171%	+63.2%	-12.7%	8.1%	+40.3%	-7.0%
Rablás	26	3	27	4	27	3	17	2	28	10
	-40.9%	50%	+1.1%	+33.3%	0%	-25%	-39.28%	-50%	+75%	+400%

R.KP.KB.= Kazincbarcikai Rendőrkapitányság

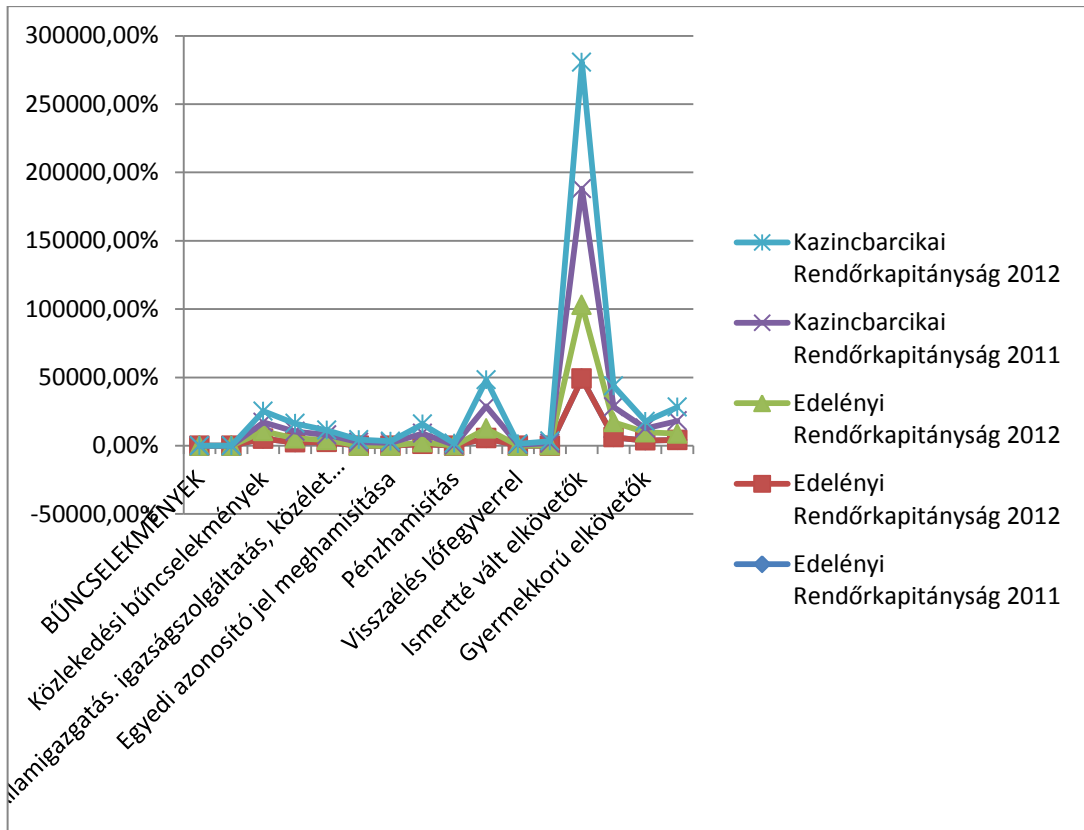
R.KP.ED.= Edelényi Rendőrkapitányság

5. számú melléklet

A Kazincbarcikai Járási Ügyészség illetékességi területén elkövetett bűncselekmények összehasonlítása számokban (2011-2012)

	Edelényi Rendőrkapitányság		Kazincbarcikai Rendőrkapitányság	
	2011	2012	2011	2012
BŰNCSELEKMÉNYEK				
Emberölés	-8,2%	+7,81%	-7,9%	-8,5%
Közlekedési bűncselekmények	51	55	64	82
Házasság, család, ifjúság, nem erkölcs elleni bűncselekmények	24	29	51	58
Államigazgatás. igazságszolgáltatás, közélet tisztasága elleni bűncselekmények	27	15	37	34
Közbizalom elleni bűncselekmények	-	-	25	19
Egyedi azonosító jel meghamisítása	-	-	22	10
Gazdasági bűncselekmények	12	13	65	68
Pénzhamisítás	-	1	3	13
Köznyugalom elleni bűncselekmények	55	70	163	193
Visszaélés lőfegyverrel	-	-	8	6
Kábítószerrel való visszaélés	-	2	16	15
Ismertté vált elkövetők	490	540	851	925
Fiatalkorú elkövetők	62	110	112	153
Gyermekkorú elkövetők	38	60	29	50
Visszaeső elkövetők	42	46	93	101

VII. Irodalomjegyzék

- Bátyi Emese- Hallók Tamás- Panyi Béla- Pap Gábor- Paulovics Anita:**
Alkotmányjog Bachelor szakos hallgatók számára, Miskolci Egyetem Kiadó,
Miskolc 2012
- Dr. Kadlót Erzsébet: Büntető eljárásjog, Novissima Kiadó, Budapest 2011**
- Dr. Nyíri Sándor: Az ügyészségről, BM Kiadó, Budapest 2004**
- Dr. Varga Zs. András: Az Alaptörvény és az ügyészség közjogi hatáskörei. In:**
Magyar Jog 2012. 3. szám 130. oldal
- Kukorelli István: Alkotmánytan I. alapfogalmak, II. átdolgozott kiadás, Osiris**
Kiadó Kft., Budapest 2007
- Kurtan Sándor- Sándor Péter- Vass László: Magyarország politikai évkönyve,**
Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest 2001
- Panyi Béla: Gondolatok az ügyészi szervezet reformjához. Ügyészségi Értesítő**
1990/1.
- Polt Péter: A legfőbb ügyész jogállása és annak garanciái, Ügyészek Lapja,**
2011/18. évfolyam 4. szám
- Petrétei József: Magyar alkotmányjog II. Államszervezet, Dialóg Campus**
Kiadó, 2009
- Trócsányi Lajos- Schanda Balázs: Bevezetés az alkotmányjogba; Az**
Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei, HVGORAC lap- és
könyvkiadó, Budapest 2012
- Vókó György: Magyar büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus Kiadó,**
Budapest, 1999.

VIII. Jogszabályjegyzék

- 1871. évi XXXIII. törvénycikk a királyi ügyészségről**
- 1878. évi V. törvénycikk – a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről**
- 1896. évi XXXIII. törvénycikk – a Bünvádi Perrendtartás tárgyában**
- 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság alkotmányáról**
- 1950. évi IV. törvény a Magyar Népköztársaság Alkotmányának módosításáról**
- 1951. évi III. törvény a Büntető perrendtartásról**
- 1972. évi V. törvény a Magyar Köztársaság Ügyészségéről**
- 1978. évi IV. törvény a Büntető törvénykönyvről**
- 1998. évi XIX. törvény a Büntetőeljárásról**
- 2006. évi VII. törvény a Magyar Köztársaság Ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény, valamint az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény módosításáról**
- 2011. évi CLXIII. törvény az Ügyészségről**
- 2011. évi CLXIV. törvény a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról**
- Magyarország Alaptörvénye**
- 81/1945. (II. 5.) ME rendelet a népbíróságokról, valamint az ezt kiegészítő 1440/1945. és 5900/1945. M.E. számú rendeletek**
- 11/2003. (ÜK.7.) LÜ utasítás a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról**
- 12/2003. (ÜK.7.) LÜ utasítás a büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenységről**
- 3/2012. (I.6.) LÜ utasítás az ügyészség közérdekvédelmi feladatiról**
- 5/2012. (I.27.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtás törvényességének ügyészi felügyeletéről**